

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
KOSOVA MİSYONU

İnsan Hakları ve Topluluklar Departmanı

Kosova'da Topluluk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi:
Yerel Düzey Katılım Mekanizmaları

Aralık 2009

İÇİNDEKİLER

ÖZET	1
1. GİRİŞ	3
2. ZORUNLU MEKANİZMALAR	6
2.1 TOPLULUKLAR KOMİSYONU	6
2.2 TOPLULUKLARDAN SORUMLU BELEDİYE MECLİS BAŞKAN VEKİLİ	9
2.3 TOPLULUKLARDAN SORUMLU BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI	11
2.4 BELEDİYE TOPLULUKLAR GÜVENLİK KURULU	13
3. ZORUNLU OLMAYAN MEKANİZMALAR	15
3.1 BELEDİYE TOPLULUKLAR DAİRESİ	15
3.2 BELEDİYE GERİ DÖNÜŞ GÖREVLİSİ	18
3.3 BELEDİYE GERİ DÖNÜŞ ÇALIŞMA GRUBU	21
4. SONUÇLAR	23
5. TAVSİYELER	24
EK 1 – Yerel Düzeyde Topluluk Katılım Mekanizmalarının Değerlendirmesi (Temmuz 2009)	26
EK 2 – Topluluk ve Cinsiyet Açısından Topluluklar Komisyonlarının Yapısı (Temmuz 2009)	27
EK 3 – Kosova'nın 2005 Yılında Etnik Yapısı	28

ÖZET

Çoğunlukta olmayan toplulukların¹ Kosova'nın yerel yönetim mekanizmalarına etkin katılımı Kosova'da 2008 yılında yapılan siyasi değişiklikler ve yeni mevzuat benimsenmesinden etkilenmiştir.

Dört zorunlu belediye organı içerisinden, topluluklar komisyonu çoğunlukla Kosova genelinde kurulmuştur. Genel olarak Mitroviça bölgesinin kuzey üç belediyesi olmak üzere, komisyon *de facto* kurulmuş olmasına, *de jure* işlevsel halde değildir. Topluluklar komisyonlarının çoklu etnik yapısı temin edilmiş olmasına rağmen, özellikle ilgili toplantıların sıklığı ve ele alınan konular açısından, performansları genellikle yetersiz. Nedenleri yeterli bütçe kaynaklarının yetersizliği, rolünün ve sorumlulukları konusunda yanlış anlama ve bazı komisyon üyelerinin zorlaştırıcı tutumudur. Buna ek olarak, belediye yetkilileri bu zorunlu organları güçlendirmekte yetersiz kalmışlardır. Kendi performanslarına rağmen, topluluklar komisyonları belediye düzeyinde halen mevcut en etkin zorunlu mekanizmayı oluşturmaya devam etmektedir.

İkinci zorunlu mekanizma, belediye topluluklar güvenlik kurullarıdır. Şimdiye dek, Kosova'nın 33 belediyesi arasından 23'ünde kurulmuştur. Her ne kadar 2008 yılı Polis Yasası,² belediyede topraklarında yaşayan tüm toplulukların dahil olmasını gerektirse de, bazı belediyeler adil temsili sağlamakta başarısızdılar.

2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasasının³ yürürlüğe girmesiyle, biri topluluklardan sorumlu belediye meclis başkan vekili diğer de topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı olmak üzere, ek iki yeni mekanizma ortaya konmuştur. Bunların seçilmeleri, toplulukların belediye genel nüfus sayısının en az yüzde onunu oluşturdukları belediyelerde zorunludur.⁴ Topluluklardan sorumlu belediye meclis başkan vekili ile topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı makamları, anılan sıraya göre Kosova'nın 12 ve 14 belediyesinde kurulmuştur. Sadece beş belediyede bu her iki makam belediye tüzükleri kapsamında kurulmuştur. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), çoğunlukta olmayan toplulukların temsil ve katılımını sağlamak için yüzde on barajının yüksek olarak değerlendirir. Bunların birlikte, yakın zamanda kurulmuş olmaları sebebinden, performanslarının ayrıntılı bir değerlendirmesi henüz mümkün değildir. Ancak, uygulamanın bu erken aşamasında bile, bu tür mekanizmaların etkinliğini güçlendirmek amacıyla hem yerel hem de merkezi düzeyde yetkililer tarafından ilave adımların alınması gerekli görünür.

Zorunlu olmayan belediye mekanizmaları arasında, belediye topluluklar daireleri 2008 yılı Yerel Öz-Yönetim Yasasının yürürlüğe girmesinden mevcut bulunduğu 26 belediyede muhafaza edilmiştir, ki bu olumlu sonucun takdiri de, kamu hayatında toplulukların katılımı ve temsil edilme mekanizmalarının güçlendirilmesi amacıyla

¹ Bu raporun amacına hizmet edebilmesi için, çoğunlukta olmayan topluluklar belediye düzeyinde bir diğer topluluktan sayıca daha az olan topluluklar olarak tanımlanmıştır

² 15 Haziran 2008 tarih ve 03/L-035 Sayılı Polis Yasası, <http://www.assembly-kosova.org/?cid=2,191,244>

³ 15 Haziran 2008 tarih ve 03/L-040 Sayılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası, http://www.assemblykosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L040_en.pdf

⁴ 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası 54.1 ve 61. maddeleri.

AGİT'in belediyelerle birlikte yapmış olduğu çalışmalara da kısmen olarak atfedilebilir. Buna rağmen, Yasa bu organa ilişkin sessiz kalmakta ve dairenin muhafaza edilmesi ya da edilmemesi kararını belediyenin kendi takdirine bırakmaktadır. 15 belediye kendi tüzüklerinde belediye topluluklar dairesini kapsamıştır, dolayısıyla onlara yönelik yasal bir esas oluşturmuştur. Bunun dışında, birkaç belediyede, daire yapısı yaşamakta olan toplulukların etnik yapısını yansıtmamaktadır. Aralarından Roman, Aşkali ve Mısırlılar, en az temsil edilen topluluklardır. Genel olarak, özellikle personel ve bütçe eksikliği sebeplerinden birçok belediyenin halen zorluk çekmesine rağmen, belediye topluluklar daireleri makul bir şekilde çalışmaktadır.

Benzer şekilde, belediye geri dönüş görevlileri makamı, genel olarak 2008 yılı Yerel Öz-Yönetim Yasasının yürürlüğe girmeden önce mevcut buldukları belediyelerde muhafaza edilmiştir. Ancak sadece altı belediyenin tüzükleri bu makama yönelik kesin bir referans gösterir. Ayrıca, bu makamın belediye topluluklar dairesi bütçesi kapsamına alınması, bu makam verimliliğini kısıtlamıştır. Bunun sonucu olarak, örnek olarak, geri dönüşle ilgili faaliyetler Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve Danimarka Mülteciler Konseyi gibi dış ülkelerin bağışçıların finansal desteklerine bağımlı olmaktadır.

Üçüncü zorunlu olmayan organ, belediye geri dönüş çalışma grubu, genel olarak kurulmuştur ve işlevseldir. Yine istisnalar, Mitroviça bölgesinde olan Kosova'nın kuzey üç Sırp belediyesini ve çok sınırlı sayıda yerinden edinmiş kişiye sahip olan belediyeleri kapsamaktadır. Bazı belediye geri dönüş çalışma grupları, belediyede yaşayan bazı toplulukları temsil etmeyi başaramamıştır. Diğer durumlarda olduğu gibi, Roman, Aşkali ve Mısırlı toplulukları daha az temsil edilmiş olanlardır.

Önemli sayıda Kosovalı Sırp çalışanlarının Şubat 2008'den bu yana Kosova'nın yerel düzey kurumlarından çekilmeye devam etmesi, bazı belediyelerde Kosovalı Sırp topluluğunu şiddetli bir şekilde düşük seviyede temsil edilmesine bırakmış ve bu topluluk mensuplarının hizmetlere erişimini etki etmiş olurken, katılım mekanizmaları topluluklar komisyonu ve belediye geri dönüş daireleri Kosovalı Sırpların boykotundan en fazla etkilenmiş olanlardır.

1. GİRİŞ

Bu rapor, Şubat 2008 sonrasında meydana gelen siyasi ve normatif değişiklikler açısından yerel düzeyde topluluk haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik katılımcı mekanizmaları incelemektedir. 2008 yılı Yerel Özyönetim Yasasının kabul edilmesi ve uygulanması, belirli bir seviyeye kadar çoğunlukta olmayan toplulukların yerel düzeyde kamu konularına verimli bir şekilde katılımını etkilemiştir. Yani, bu yasa kapsamında, Kosova'da Belediyelerin Öz-Yönetimlerine dair 2000/45 Sayılı UNMIK Yönetmeliğini değişikliğe uğratan Kosova'da Belediyelerin Öz-Yönetimlerine dair 2007/30 UNMIK Yönetmeliğiyle (2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği)⁵ öngörülen mekanizmaları, daha doğrusu belediye topluluklar daireleri ve arabuluculuk komisyonları gibilerini dahil etmemek, anılan sıraya göre, kurulmuş olmasına rağmen bir hukuki belirsizlik ve buna göre kurulmamış bir durum içerisine atmıştır. Buna ek olarak adil adil-paylaşım finansman sisteminin⁶ (fair-share financing) kaldırılması, zamanında daha etkin olan bir performans- esaslı ve topluluk-duyarlı raporlama mekanizması ile değiştirilmediği sürece, çoğunlukta olmayan toplulukları belediye harcamalarının ayrımcılık-dışı ilkesi ile yönetildiğini temin edebilecekleri bir araçsız bırakacağına benziyor. Son fakat aynı derece önemli, bazı belediyelerde önemli sayıdaki Kosovalı Sırp çalışanların devam eden Kosova kurumlarını boykotları, sadece Kosovalı Sırp'ların düşük seviyede temsil edilmekte bırakmayıp, aynı zamanda onların hizmetlere erişimlerini etki etmiştir.

Azınlık toplumların kamu hayatı ve karar alma süreçlerine verimli bir biçimde katılımları, demokratik ve aslen çok etnikli toplum yaratmak ve baskıcı asimilasyon olmadan bütünleşmeye götüren şartları yaratmak için gerekli temel bir unsur olarak değerlendirilir. Katılma hakkı, etkin bir eşitlik ve azınlık kimlikleri ve kültürlerinin muhafaza edilmesi gibi olan diğer uluslararası standartlar ve temel haklarıyla yakından ilişkilidir.⁷ Etkin katılım, çok sayıda uluslararası hukuki ve siyasi standartlara, beyanlar ve tavsiyeler tarafından yaygın olarak kabul görmüştür. Birleşmiş Milletler Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, kamu meselelerine doğrudan ya da dolaylı olarak katılım hakkını kabul görmüştür;⁸ Ulusal veya Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Bildirgesi kamu yaşamına etkin katılım hakkını kabul görmektedir;⁹ ve Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunmasına Dair Çerçeve Sözleşmesi, kendilerini etkilemekte olanlara vurguda bulunarak, kamu meselelerine

⁵ Bakınız:

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2007regs/RE2007_30.pdf

⁶ Adil-paylaşım sistemi 2001/01 Sayılı UNMIK İdari Yönergesi ile ortaya konulmuş ve ilk olarak 2002 mali yılı için uygulanmıştır. Amaç, çoğunlukta olmayan toplulukların belediye bütçelerine orantılı bir şekilde adil erişimine destek olmaktır.

⁷ Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunmasına Dair Çerçeve Sözleşmesi 13. fıkrası, Danışma Konseyi'nin Etkin Katılım Hakkında Yorumları
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_CommentaryParticipation_en.pdf

⁸ Birleşmiş Milletler Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi 25. maddesi: "... doğrudan ya da özgürce seçilen temsilci aracılığıyla kamu çalışmalarını yerine getirmek için katılım ... hak ve imkanına sahiptir...".

⁹ Ulusal veya Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Genel Kurul Beyanatının 2.2. maddesi: "Topluluk mensubu kişiler kamu hayatına etkin katılım hakkına sahiptir".

azınlıkların etkin katılım gerekliliğini açık bir şekilde ifade etmektedir.¹⁰ Hem merkezi hem de yerel düzeyde karar alma süreçlerine tüm toplulukların etkin katılımı, özellikle de Kopenhag Belgesi¹¹ ve Ulusal Azınlıkların Kamusal Yaşama Etkin Katılımına İlişkin Lund Tavsiyeleri gibi AGİT belgelerinin de ayrılmaz birer parçasıdır.¹²

Bu rapor için kullanılan yöntem, mevcut bulgular AGİT saha ekiplerinin yerel katılım mekanizmalarına vermiş oldukları özel dikkatle tamamlanmış, AGİT'in düzenli denetleme ve raporlama faaliyetlerinin getirdiği sonuçlara dayalıdır. Hem nitel hem de nicel veriler, belediyelerin özelliklerini dikkate alarak, sınırlanmamış soru listesi yardımıyla 2009 yılı Şubat ve Temmuz ayları arasında elde edilmiştir.

Rapor, yerel düzeyde katılım mekanizmalarının kurulması ve işleyişiyle ilgili uygulamaları ortaya koymaktadır. Ancak, dikkate alınan bazı mekanizmalar¹³ ancak yakın zaman önce kurulmuş olmasından, bunların ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutulmasına imkan tanımamaktadır.

Zorunlu belediye katılım mekanizmaları ile başlayarak, rapor ilk olarak hizmette en uzun süredir mevcut olan topluluklar komisyonunu ele almaktadır. Bunun ardından, 2008 yılı Yerel Öz-Yönetim Yasasına dayanarak yeni ortaya konmuş topluluklardan sorumlu belediye meclis başkan vekili ve topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı ile devam ediyor ve son olarak da belediye topluluklar güvenlik kurulunu işlemektedir.

Rapor, çoğunlukta olmayan toplulukların katılım düzeyleri ile çoğunlukta olmayan toplulukların karşı karşıya kaldıkları iyi uygulamalar ya da problemler dahil olmak üzere, zorunlu olmayan mekanizmaların yapısı ve işleyişini açıklamakla devam etmektedir. Bu bölüm, 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliğiyle öngörülmemiş, fakat 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasasıyla öngörülmemiş olan belediye topluluklar dairesini açıklamakta başlamaktadır. Bu, belediye geri dönüş görevlisi makamını açıklamakla devam ediyor. Belediye geri dönüş çalışma grubunun ana hatlarıyla da sonlanmaktadır.

Her bölüm, yasal çerçevenin öngördüğü mekanizmaların görevlerine odaklanarak kısa bir açıklama ile başlar. Alfabetik sırayı kullanarak, kuruluşları, yapıları ve işleyişleri

¹⁰ Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunmasına Dair Çerçeve Sözleşmesi 15. maddesi: *"Taraflar, ulusal azınlıklara mensup şahısların kültürel, sosyal ve ekonomik hayat ile kamu işlerine, özellikle kendilerini etkileyenlere fiili katılımları için gerekli şartları yaratacaklardır"*.

¹¹ Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı İnsancıl Boyut Konferansı 1990 Kopenhag Toplantısı Belgesi (<http://www.minelres.lv/osce/cope90e.htm>).

Kopenhag Belgesi 35 fıkrası: *"katılımcı devletler ulusal azınlıklara mensup kişilerin kimliğinin korunması ve geliştirilmesi ile ilgili meseleler de dahil olmak üzere, bu kişilerin kamusal meselelere etkin katılım hakkına saygı göstereceklerdir"*

¹² 1999 yılı Ulusal Azınlıkların Kamusal Yaşama Etkin Katılımına İlişkin Lund Tavsiyeleri, (http://www.osce.org/documents/hcnm/1999/09/2698_en.pdf) merkezi hem de yerel düzeyde tüm topluluklar için kamusal yaşama ve karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmeye ilişkin önemlerin kabul edilmesini savunmaktadır. Lund Tavsiyeleri, diğer şeyler arasında, parlamenter mecliste, bakanlıklar bünyesinde, sivil hizmetlerde toplulukların temsil edilmesini; seçim sürecinde katılımı kolaylaştırmak; danışma ve/veya istişare organlarının kurulması; çatışma çözüm mekanizmalarının kurulmasını kapsar.

¹³ En son kurulmuş mekanizmalar topluluklardan sorumlu belediye meclis başkan vekili, topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı ve belediye topluluklar güvenlik kuruludur.

dahil olmak üzere, Kosova'nın beş bölgesindeki mekanizmanın açıklamasını takip eder (Gilan, Mitroviça, İpek, Priştine ve Prizren bölgeleri). Bunun ardından, uyumun bulunmadığı durumları ve iyi uygulamaları tespit etmek amacıyla ortak sorunların altı çizilmiştir. Her bölüm kısa tavsiyelerle sona ermektedir.

Son bölümünde ise, AGİT saha denetleme faaliyetleri ve analizlerinden elde edilen bulgu ve tecrübelerine dayanarak, yerel düzeyde topluluk haklarını koruyan ve geliştiren mevcut mekanizmalar kapasitelerini güçlendirmek ve verimliliklerini ilerletmek amacıyla, rapor Kosova merkezi ve yerel düzey kurumlarına yönelik tavsiyeleri özetlemektedir.

2. ZORUNLU MEKANİZMALARI

2.1 TOPLULUKLAR KOMİSYONU

Topluluklar komisyonu, belediye meclisleri daimi komisyonu olarak 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği ile kurulmuştur. Komisyon, kendisinin vermiş olduğu konuları inceleyen ve tavsiyelerini belediye meclisine sunmak görevi olan, arabuluculuk komisyonu ile işbirliği gerçekleştirir. 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası arabuluculuk komisyonunu artık öngörmezken, topluluklar komisyonunu dikkate almıştır. Mevcut mevzuat, topluluk mensubu kişi ihtiyaçları ile ilgili hükümlerin yerine getirilmesini temin etmek amacıyla makul olarak değerlendirdiği önlemleri doğrudan belediye meclisine iletebilmesi için, topluluklar komisyonuna hak tanımaktadır. Bu önlemler, toplulukların etnik, dini, kültürel ve dilsel kimliklerini muhafaza etme, geliştirme ve ifade etme hakkına saygı göstermektedir.¹⁴ 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasasının kabul edilmesi, 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliğiyle düzenlendiği şekliyle,¹⁵ topluluklar komisyonu yapısına herhangi bir değişiklik getirmemiştir. Mevzuata göre, topluluklar komisyonu belediye meclisi üyeleri ve çoğunluğu oluşturmaları şartıyla, topluluk temsilcileri tarafından oluşur. Belediye Topluluklar Komisyonu Çalışmalarına İlişkin Usul Talimatlarına dair 2003/02 Sayılı UNMIK İdari Yönergesi (2003/02 Sayılı İdari Yönerge) şu şekilde belirtmektedir: *“belediyede çoğunluğu oluşturan topluluk, komisyon üyeliklerinden yarısından daha azını oluşturmak ve komisyonunun geri kalan üyelikleri ise adil ve orantılı bir biçimde belediyedeki diğer çoğunlukta olmayan topluluk sayılarını yansıtmak zorundadır”*.¹⁶

Gilan bölgesindeki, Ştirpçe ve Viti¹⁷ hariç olmak üzere, tüm belediyeler kendi tüzükleri kapsamında topluluklar komisyonlarını kurmuştur. Toplantılar düzenli olarak gerçekleşmiştir. Kačanik¹⁸ dışında, topluluklar komisyonunu kurmuş olan bölgedeki tüm belediyeler, etnik yapılarla ilgili olan normatif gereksinimlere uymaktadır. Genel olarak, komisyonların bölgedeki hemen hemen bütün belediyelerde kurulmuş olmasına rağmen performansları, bir çok nedenden dolayı tatmin edici değildir. Öncelikle, Kosovalı Sırp ve Roman topluluklarının temsilcileri, kendi topluluklarının boykotu sürdürdüğü sürece, meşru temsilciler olarak algılanmamaktadırlar. AGİT'in topluluklar komisyon üyelerine vermiş olduğu sürekli destek, eğitim ve danışmanlığına rağmen, belediye yetkilileri topluluklar komisyonu üyelerinin katılımını güçlendirmek için fazla bir şey yapmış değildir.

Mitroviça bölgesinde, Kosovalı Sırp toplulukların çoğunlukta bulunduğu üç kuzey belediye¹⁹ UNMIK Yönetmelikleri temelinde belediye meclislerini seçmediler ne de topluluklar komisyonlarını kurdular. Sadece üç Kosovalı Arnavutların çoğunlukta yaşadığı güney belediyeleri²⁰ topluluklar komitelerini belediye tüzüklerinde uygun

¹⁴ 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası 53.2. maddesi.

¹⁵ 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği 23. maddesi.

¹⁶ 2003/02 Sayılı UNMIK İdari Yönergesi, Madde 3.3a.

¹⁷ Ştirpçe'de Ocak 2008 yılından bu yana belediye meclisi toplantısı gerçekleşmemiş ve 2008 yılı boyunca hiçbir zorunlu komisyon toplanmamıştır. Ştirpçe belediye organları UNMIK Yönetmeliklerini uygulamaktadır. Diğer taraftan Viti'de ise, belediyenin yakın gelecekte topluluklar komisyonunu resmileştirmesi beklenmektedir.

¹⁸ Sadece birkaç Roman dışında, neredeyse tamamen tek etnikli bir yapının bulunması sebebinden.

¹⁹ Leposaviç, Zvečan ve Zubin Potok belediyeleri.

²⁰ Mitroviça, Skenderay ve Vuçitirin belediyeleri.

olarak kurmuşlardır. Bu üçü dışında, sadece Vuçitırın topluluklar komisyonu işlevleri tatmin edici bir şekilde ve toplumun çıkarlarını koruyacak şekilde çalışır. Mitroviça topluluklar komisyonu kurulmuştur ancak henüz işlevsel halde değildir, diğer taraftan Skenderay topluluklar komisyonu düzenli toplantılar gerçekleştirilmemektedir. Tüm bu belediyelerde yaşayan topluluklar, Roman toplumu temsil edilmediği bir tek Mitroviça olmak üzere, belediye topluluk komisyonlarında temsil edilmektedir. 2008 yılında siyasi değişiklikler bu organların işleyişini etkilemedi. Bu üç belediye meclisinin sadece Kosovalı Arnavutlar tarafından oluşması olgusundan yola çıkarak, çoğunlukta olmayan toplulukların belediye karar alma süreçlerine katılımını temin etmesi ve geliştirmesi için topluluklar komisyonunun rolü önem kazanmıştır.

İpek bölgesinde, sadece tümüyle Kosovalı Arnavutların yaşadığı Yunik belediyesi dışında, topluluklar komisyonları ilgili belediye tüzükleri kapsamında kurulmuştur. Tüm topluluklar komisyonları, Deçan hariç, kendi görev tanımlamasını kabul etmiş²¹ ya da hazırlamıştır.²² Oluşum açısından da tüm belediyelerin topluluklar komisyonları, çok etnik normatif gereksinimi yerine getirmişlerdir. Ancak, Klina topluluklar komisyonunda Aşkali temsilcisinin dahil edilmesi sorunuyla karşı karşıyadır.²³ Bir üyenin değiştirilmesiyle bu organın güçlenmiş olduğu Deçan hariç, 2008 siyasi ve hukuki değişikliklerinden bu yana hiçbir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak, 2008 değişikliklerinin yukarıda belirtilenleri ne ölçüde etkilediği söylemek zordur. Genel olarak topluluklar komisyonlarının bölgedeki işleyişiyle ilgili genel bir değerlendirme yapılırsa son derece kötü performans ortaya çıkmaktadır. Engel olan nedenlerden biri bazı topluluklar komisyonu temsilcilerinin, engelleyici yaklaşımları ve komisyon rolünü iyi anlamamasından kaynaklanmaktadır.²⁴ Ayrıca, belediye yetkilileri bu zorunlu organları güçlendirmekte sıkça başarısız olmuşlardır, böylece karar alma mekanizmaları olumsuz etkilenmiştir. Olumlu bir kayda göre, Klina topluluklar komisyonu içinde kurduğu bir *ad hoc* komisyonu, belediye çalışanları ofis girişlerinde dillerin kullanım gereksinimlerine uyulup uyulmadığını denetlemekle görevlendirilmiştir.

Priştine bölgesinin altı belediyesi kendi tüzükleri kapsamında faaliyet gösteren topluluklar komisyonlarını kurmuştur.²⁵ Genel olarak, belediyelerde ikamet eden toplulukların topluluklar komisyonlarında etnik açıdan dengeli temsili söz konusudur. Ayrıca, Kosova genelinde toplulukların en dengeli temsili bu bölgede görülmektedir. Ancak, genel olarak bölgedeki topluluklar komisyonları performansı daha kapsamlı değerlendirildiğinde yetersiz kalmaktadırlar. Kurumsal çerçevedeki değişiklikler ne topluluklar komisyonları çalışmasını etkilemiş ne de mevcut yapıyı eskisiyle karşılaştırdırca, herhangi bir büyük değişikliğe neden olmuştur.²⁶

²¹ İpek.

²² Kline ve İstok belediyeleri.

²³ Klina'da, Kosovalı Aşkali topluluğu komisyonunda temsil edilmiş değildir. Ancak, mevcut durumda Aşkali topluluğunun bir kısmı kendini Mısırlı topluluğu olarak belirtmesinden, Aşkali topluluğu mensubu olacak birinin topluluklar komisyonu üyesi olarak tespit etmek zordur.

²⁴ Sıkça, siyasi ortamdan ziyade kişisel meselelerin daha önceden mevcut oluşundan.

²⁵ Ştimye ve Poduyeva'da görev tanımlaması belediye tüzüğüne dahil edilmiştir ve bu durum topluluklar komisyonunun bunun değiştirilmesini zorlaştırmaktadır.

²⁶ Ancak, Ştimye'de 2008 yılındaki topluluklar komisyonu toplantılarının sıklığı 2007 yılının aylık toplantı sayılarına bakınca önemli ölçüde azalmış ve Kosovalı Sırp topluluğu temsilcisi Mart 2008'den bu yana atanmış değildir. Kosova Ovasında, 2008'de sadece bir tek toplantı gerçekleştirilmiştir. Bundan farklı olarak, Priştine'deki topluluklar komisyonu bireysel şikayetleri değerlendirerek görevini aşmaktadır. Lipyan'da, topluluklar komisyonu toplantıları 2007'ye

Prizren bölgesinin bütün yedi belediyesi tüzüklerinde daimi komisyonlar arasından topluluklar komisyonu dahildir ve bunlardan ikisi ek olarak da, görev tanımlamasına bağlı olarak da çalışmalarını sürdürmektedir.²⁷ Neredeyse bölgedeki belediyelerin çoğunluğu topluluklar komitede sandalye çoğunluğu azınlık topluluklarından oluşur. Genel olarak, bölgedeki tüm topluluklar komiteleri çok-etnik açısından temsilde yasal şartlara uymaktadır. Yakova²⁸ ve Prizren²⁹ belediyesinde yaşayan tüm toplulukların topluluklar komisyonlarında temsilini sağlamak için başarısız kalmıştır. Mamuşa³⁰ belediyesi hariç, kurumların işleyişi, belediye meclisinde temsili olmayacak toplulukların tatmin edici düzeyde etkili karara katılımı mekanizmanın iyi çalıştığını bildirilmektedir. Önemli bir değişiklik yeni siyasi senaryonun bir sonucu olarak oluştu, Rahovça tek kayda değer bir istisna ile, Kosova kurumlarının Kosovalı Sırp'ların boykotu nedeniyle, topluluklar komisyonu, *de jure* kurulmuş³¹ olmasına rağmen *de facto* işlevsel değildir.

Genel olarak, yerel düzeyde azınlık topluluğun katılımı sağlamakta topluluklar komitelerin kilit mekanizma olmasını sağlar. Ayrıca, belediyeler ikamet eden tüm toplulukların temsilini sağlamalıdır. Ancak, sonuç her zaman yeterli değildir özellikle sayısal olarak küçük toplulukların yaşadığı bu belediyeler.³² Ayrıca, kadın topluluk temsilcileri için cinsiyet katılımı dengesi elverişli değildir, böylece toplum üyelerinin büyük bir bölümü temsil edilememektedir.³³ Roma, Aşk'ali ve Mısırlı gibi savunmasız topluluklar ait kadınlar diğerlerinden daha az temsil edilmektedir. Kosova çapında topluluklar komitelerinin etkinliğini beklentilerin gerisinde kalmaktadır. Nedenlerden bazıları finansal araç yetersizliği, mesleki beceri eksikliği ve belediye yetkilileri destek eksikliği arasında değişir. Kuruluşların genellikle kendi üyelerinin görev süreleri belirsiz ve bazı durumlarda gündeme gelen sorunlar komitenin belirli görevleri ötesine kalmakta ve bu şekilde sorunlar suresiz çözüm bulmamakta. Hukuki ve siyasi değişiklikler 2008 yılında önemli ölçüde toplulukların komitelerini genel işleyişlerini etkilediği görünmüyordu. Aksine, doğrudan hesap verebilirlik mekanizması,³⁴ 2008 Yerel Özyönetim Yasasına³⁵ dayalı olarak, elverişli, en azından kağıt üzerinde de, komite ve belediye meclisi etkisini güçlendirdi.

nazaran azalmıştır ve çoğunlukta olmayan toplulukları çıkarı olmayan kararları gözden geçirmesi için belediye meclisine tavsiyelerde bulunmaktadır.

²⁷ Bu durum Prizren ve Yakova için geçerli olurken, Malişeva'da eylem planı üzerinden çalışmalarını sürdürmektedir

²⁸ Roman topluluğu Yakova'da geleneksel ve sayısal olarak büyük olmasına rağmen, topluluklar komisyonunda temsil edilmiş değildir. Kosovalı Boşnak topluluğu da temsil edilmiş değildir.

²⁹ Aşk'ali topluluğu topluluklar komisyonunda temsil edilmiş değildir. Kosova Aşk'ali Demokratik Partisi Başkanına göre, Kosovalı Aşk'ali temsilcisinin topluluklar komisyonu üyeliğine atanmasını isteyen bir yazı 14 Nisan 2009 tarihinde belediye başkanı ve belediye başkan yardımcısına gönderilmiştir. Komisyon başkanı, Aşk'ali topluluğunun gerekli yasal gereksinimlerine göre uygun bir biçimde temsil edilmesine yönelik açıklık göstermiştir.

³⁰ Mamuşa'da, Aralık 2008'den bu yana sadece iki toplantı gerçekleşmiştir ve komisyon başkanı tayin etmek ve eylem planı hazırlamakta başarısız olmuştur.

³¹ Rahovça topluluklar komisyonu dört Kosovalı Sırp, bir Roman, bir Mısırlı ve üç Arnavut'tan oluşmuştur.

³² Bakınız: Ek 2.

³³ Ek 2, 127 erkek temsilciye karşın sadece 53 kadının atandığını göstermektedir.

³⁴ Arabuluculuk komisyonunun ortadan kaldırılmasıyla, topluluklar komisyonu Yerel Öz-Yönetim Yasası 53.2. maddesine dayanarak, topluluk mensubu kişiler ihtiyaçları ile ilgili hükümlerin uygulanmasını temin etmek için uygun olarak değerlendirdiği önlemleri belediye meclisine doğrudan tavsiye etme hakkına sahiptir

³⁵ Madde 53.2, *ibid.*

AGİT bu belediye yetkililerinin verimli bir diyalog içine girmelerini önerir ve topluluklar komite üyelerinin ve mekanizmasının etkinliğinin nasıl artırılacağına dair danışmanlık içinde onlara destek verilmelidir. Eğitimler ve sosyal girişimler toplulukların profilini yükseltmek amacıyla ve kamuda önce belirtilen eksikliklerin giderilmesine karşın bir yol olarak düşünülmelidir.

2.2 TOPLULUKLARDAN SORUMLU BELEDİYE MECLİS BAŞKAN VEKİLİ

Topluluklardan sorumlu belediye meclis başkan vekili makamı 2008 yılı Anayasası³⁶ ve 2008 yılı Yerel Özyönetim Yasasına bağlı olarak iki yeni toplulukların katılım mekanizmalarının birini temsil eder. Bu mekanizma topluluk arası diyalog ve resmi odak noktası olarak azınlık toplumun endişelerini meclis toplantılarında sunumunu hedeflemektedir.³⁷ Toplumlar için bir odak noktası olarak başkan yardımcısı, belediye meclisi eylemleri, davranışları ve kararlarının toplulukların haklarına bir ihlali oluşturmamasına dikkat eder.³⁸ Başkan yardımcısı belediye meclisinin tavsiyeden memnun olmadığı zaman doğrudan anayasa mahkemesine³⁹ şikayette bulunabilir. Bu son çarenin, bir caydırıcı olarak kullanılmış olması muhtemeldir, belediye meclisi ile başkan yardımcısı için güçlü bir ikna aracıdır.

Topluluklar Başkan yardımcısının atanması için Yasaya göre azınlık toplumunun en az yüzde on bulması gerekmektedir.⁴⁰ İstenilen yüzdeliğe ulaşılmazsa topluluklar belediye başkan yardımcısını atamak takdire bağlıdır ve azınlık toplumlarını korumak amaçlıdır. Şimdiye kadar, 14 belediye kendi tüzüklerinde topluluklar sorumlu başkan vekili konumunu eklemiştir ve bunlardan sadece 12'si bu görevliyi seçmiş ve atamıştır.⁴¹ İki belediye⁴² yasal gereklilikler dışında bu yüzde on barajını karşılanmamış tahminine⁴³ rağmen başkan yardımcısı pozisyonu kurmaya karar verdiler.

Gilan bölgesinde yardımcısı başkanı konumunu Ferzovik (Aşkale), Gilan (Kosova Türk), Kameniče (Kosovalı Sırp) ve Viti (Kosovalı Sırp)⁴⁴ olarak kurulmuştur. Gilan belediye başkanı yardımcısı düzenli olarak belediye meclis oturumlarına katılır. Topluluklar komisyon çalışmalarına ilgi gösteriyor ve her iki toplum temsilcisi ve başkan yardımcısı sıfatıyla yardım teklifinde bulunur. Ferzovik başkan yardımcısı olarak görevini yerine getirmede donanım ve bütçe sorunlarından zorlukları vardır.

³⁶ 2008 Anayasası, Madde 62.

³⁷ Madde 55.1, *ibid.*

³⁸ Madde 55.2 ve 55.3, *ibid.*

³⁹ Madde 55.4, *ibid.*

⁴⁰ Madde 54.1, *ibid.*: “Bir belediye’de yaşayanların en az yüzde onu (%10) o belediyede çoğunlukta olmayan Topluluk mensubu olduğu durumlarda, Topluluklardan Sorumlu Belediye Meclis Başkan Vekili makamı, bu topluluklar için ayrılmış olmak zorundadır”.

⁴¹ Belediyeler listesi için Ek 1’e bakınız.

⁴² Ferzovik ve Yakova. İkincisinin durumunda, karar Yerel Yönetimler İdaresi Bakanlığı önerisi üzerine alınmıştır.

⁴³ En son nüfus sayımı 1991 yılında gerçekleşmiştir. Bu nüfus sayımı sonuçlarının güvenilir olmadığı olgusu dışında, 1991 yılından bu yana nüfus yapısında büyük ölçüde değişiklik gerçekleşmiştir.

⁴⁴ Viti’de, aynı kişi belediye başkan yardımcısı görevini de yürütmektedir.

Kamenica başkan yardımcısı da tatmin edici bir şekilde yapmakta değildir uygun ofis alanı olmaması ve yetenekli belediye personeli olmaması nedeniyle.

Mitroviça bölgesinde, belediyelerin hiçbiri ne bir organ kurmuş ne de bir başkan yardımcısı atamıştır. Bir taraftan üç kuzey belediyelerin benzersiz durumdan,⁴⁵ güney belediyelerde asgari yasal gereklilik olduğundan muhtemelen sadece Mitroviça belediyesinde tahminlere göre toplumun yaklaşık yüzde onluk bölümü topluluklara ait.

İpek bölgesinde mekanizması kurulmuştur ve başkan yardımcıları İstog (Mısırlı) ve İpek (Kosovalı Boşnak). İpek başkan yardımcısı belediye geri dönüş çalışma grubuna ve topluluklar komitenin toplantılarına da düzenli katılır. Her iki durumda da, orada başkan yardımcısının daha aktif katılımı için bir oda var.

Priştine bölgesinde belediye meclis başkan vekilliği makamını Priştine (Kosova Türkü),⁴⁶ Kosova Ovası (Aşkali) ve Lipyan (Aşkali) belediyeleri atamıştır. Kosova Ovası ve Lipyan belediyelerinde başkan yardımcılarını Arnavut olmayan toplulukların sorunların görüşülmesinde girişimci ve inisiyatif sahibi vasıflarını sergilememiştir.

Prizren bölgesinde, başkan yardımcı pozisyonları tüzük ve kişiler tarafından Dragaş ve belediyesinde (Kosovalı Boşnak), Yakova (Mısırlı) ve Prizren (Kosovalı Boşnak) oluşturulur. Prizren ve Dragaş başkan yardımcısı yeterince donanımlı gibi görünüyor. Başkan yardımcısı konumu Suhareka ve Malişeva belediyelerinde kurulu değildir. Her iki durumda da belediyeler temel neden olarak, kurulma için istenen asgari şartın yeterli düzeyde olmamalarını gösterir. Tüzüğünde öngörülmemesine rağmen Mamuşa belediyesinde Kosovalı Arnavut toplumundan üye atama planladığını söylendi.⁴⁷

Daha yeni kurulmuş olması nedeniyle, başkan yardımcısı konumunun işleyişini kapsamlı bir değerlendirme sağlamak için erken. Kosovalı Sırp nüfusun bir bölümü tarafından Kosova kurumlarının sürekli boykot edilmesi bu makamların kurulması / veya birinin atanması için gecikme⁴⁸ veya bazı belediyelerin muhalefeti⁴⁹ görünüyor.

Yüzde onluk barajın konulması, yarımından daha az belediyede meclis başkan vekilinin atanmasına neden olmuştur. Bu, sayısal olarak küçük toplulukların haklarının korunmasına ilişkin endişeler doğurmaktadır. Baraj sadece güvenilir veriler temelinde olarak kabul edilir. Nüfus sayımı için koşullar hala uluslararası standart doğrultusunda

⁴⁵ Leposaviç, Zubin Potok ve Zvečan belediyeleri, 2006 yılından bu yana UNMIK Yönetmeliğine dayanarak belediye tüzüklerini onaylamamıştır, ne de bu belediyeler 2008'de gerçekleşen siyasi değişiklikler ardından kabul edilen mevzuatı uygulamamaktalar.

⁴⁶ Priştine belediyesinde, Priştine Şehri Yasasının kabul olunmayı beklenmesinden, kurumlar 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasasının kabul edilmesinden önce oldukları gibi aynı şekilde mevcut kalmışlardır. Bu, yukarıda belirtilen makamın, 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği 13.3. maddesine göre, hükmi olarak iki topluluktan sorumlu belediye meclis başkan vekilinden biri olduğuna işaret etmektedir.

⁴⁷ Buna rağmen, belediye meclis üyeleri arasında bir diğer Kosovalı Arnavut mensubunun mevcut olmayışı (bir öncekinin topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı olmak için görevi terk etmiş olmasından), geciktiren bir durumu oluşturur. Ayrıca, gelecek seçimler, makamın yakın zamanda doldurulma şansını azalttığı gibi gözükmektedir.

⁴⁸ Novobrd ve Şturpe belediyelerinde.

⁴⁹ Rahovça belediyesinde.

yerine getirilmesi için uygun değil.⁵⁰ Ayrıca, topluluk nüfusunun çok sayıda mensubu hala yurt dışında yaşamaktadır. Bu nedenle, toplumlar güvenilir veri durumu beklemede belediyelerin yüzde on barajını ötesine gitmek için tavsiye edilmelidir ve sayısal olarak küçük topluluklara başkan yardımcısı konumu aracılığıyla temsilini sağlamak için karar alınması gereklidir. Ayrıca, 1999 demografik değişiklik sonucu oluşan olaylar çoğu belediyede etnik toplumlar yüzdeliğinin düşmesine neden oldu ve sadece birkaçında topluluklar yasal düzenleme ile istenilen barajı geçme durumunda. Bu talebin bu şekilde katı yorumlanması birçok belediyede toplulukların belediye meclislerinde temsilinin önüne geçebilir. Gerçekte belediye düzeyinde topluluklar için ayrılmış "özel koltuk" bulunmaz ise aksi takdirde meclisteki temsilcileri yer edinme olasılığı azdır. Son olarak, başkan yardımcısının tek güçlü mekanizması doğrudan mahkemeye itiraz yetkisi ise, tüm belediyelerde garanti edilen yetkinin kullanılması tavsiye edilmektedir, ancak bu şekilde öngörülen eşiğe ulaşamadığı takdirde toplulukların anlamlı orantıda yaşamları sağlanabilir.

Ayrıca, bu kuruluşun etkinliğini sağlamak için daha fazla çaba üstlenmiş olması gerekmektedir. Yerel yetkililere daha fazla destek olmalı, böylece başkan yardımcısının kurumsal meşruiyeti kazanması ve görevini yerine getirmesi sağlanır.

2.3 TOPLULUKLARDAN SORUMLU BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI

2008 yılına ait Yerel Öz-Yönetimler Yasasıyla kurulan ikinci yeni mekanizma topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı (belediye başkan yardımcısı) makamıdır. Bunun kurulması temelini ardında yatan sebep belediye başkanına yardım garanti ederek, kendisine çoğunlukta-olmayan topluluklar ile ilgili konularda tavsiye ve öneriler temin etmektir.⁵¹ Topluluklardan sorumlu belediye meclisi başkan vekili (yukarıdaki paragrafa bakınız) 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasasında ayrıntılı olarak tanımlanan başvuru mekanizmalarından sorumlu olurken, belediye başkan yardımcısının görev tanımlaması belirsiz gibi gözükmektedir.⁵² Fakat prensipte, belediyelere katılım mekanizmaları kapsamının belirlenmesi için bir bağımsızlık vermiş olması sebebinden, görev tanımlaması genel olarak Avrupa Yerel Öz-Yönetimler Şartı⁵³ temeliyle uyum içerisindedir. Buna rağmen, topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı Kosova genelinde kendi tutarlılığını koruyabilmesi için, belediye kurumlarına yol gösterecek merkezi talimatlara ihtiyaç vardır.

Yasal gereksinimlere⁵⁴ dayanarak, topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı makamının zorunlu olması için gerekli en düşük oran yüzde on'dur. Bu orana ulaşamadığı yerlerde, azınlık-olmayan toplulukların korunması için gerekli olduğu değerlendirildiği takdirde, belediyeler topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı makamını kurabilmekte özgürdür. Bugüne kadar, 14 belediye⁵⁵ bu

⁵⁰ Yani, Nüfus ve Konut Sayımına dair BM İlke ve Tavsiyelerinin en önemlilerinden biri olan, belirli bir bölgede tam kapsam ve evrensellik.

⁵¹ 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası 61.4. maddesi.

⁵² Madde 55.

⁵³ 2008 yılı Anayasası 123.3. maddesi Avrupa Yerel Öz-Yönetimler Şartını referans göstermektedir.

⁵⁴ Madde 61.1.

⁵⁵ Tüzüğü kapsamında topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcılarını kuran belediyeler: Gilan, Kameniča, Novobrd, Şturçe ve Viti (Gilan bölgesi); İpek (İpek bölgesi); Lipyan, Obiliç,

mekanizmayı kurmuş ve topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcılarını atanmıştır.

Gilan bölgesinde, aralarında hepsinin Sırp topluluğu⁵⁶ mensubu olan topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcılarını, mevcut sekiz belediyenin beşinde atanmıştır. Gilan belediyesinde, Kosova Sırplarının Kosova kurumlarına katılımlarındaki tereddütlerine rağmen, çoğunluk-olmayan toplulukları desteklemek için yerel makamlar önemli ölçüde çaba sarf etmişlerdir. Kamenica belediyesi topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı belediye başkanı ve diğer belediye yetkilileriyle iyi bir profesyonel ilişkiye sahiptir, dolayısıyla topluluklarla ilgili sıkıntıların üstesinden gelebilmesi için kendisi önemli bir imkana sahiptir. Bununla birlikte, Kosova Sırplarının 2007 yılı seçimlerini boykot etmesi sebebinden, diğer Arnavut-olmayan topluluklar, meşru bir temsilciden ziyade onu dıştan gelen biri olarak görmekteler. Viti belediyesinde, belediye başkan yardımcısı özellikle şehir içinde ve Klokoç'ta yaşayan Kosova Sırplara yardım etmek için yapıcı bir rol oynamaya başlamıştır.⁵⁷ Diğer taraftan Novobrdó ve Ştirpçe belediyeleri belediye başkan yardımcılarının pasif eğilimleri gözükmektedir ve iddialara göre de görevi devraldıktan sonra onlar halen çalışmaya başlamış değildir.

Mitroviça bölgesinde, sadece Mitroviça belediyesi tüzüğü topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı makamını öngörmektedir. Belediyelerin hiçbiri belediye başkan yardımcısını atanmış değildir. Topluluklardan sorumlu belediye meclis başkan vekili makamı ile ilgili olarak ortaya atılan temel sebep, en düşük oranın tespit edilmeyişidir.

İpek bölgesinde, sadece İpek belediyesi tüzüğü kapsamında topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı makamını kurmuş ve bu makama Mısırlılar topluluğu mensubu birini atanmıştır.⁵⁸ Makam sahibinin fazla aktif olduğu görülmektedir. Kendisi düzenli olarak belediye yönetimini çoğunluk olmayan topluluklarla ilgili konular hakkında bilgilendirmekte ve zaman zaman belediye yönetimini topluluklarla ilgili olaylarda temsil etmektedir.

Priştine bölgesinde, belediye başkan yardımcısı makamları mevcut yedi belediyenin sadece üçünde kurulmuş ve belediye başkan yardımcılarını atanmıştır.⁵⁹ Priştine belediyesinde, Priştine Şehri Yasasının halen kabul olunmadığı sebebinden, kurumlar 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasasının kabul edilmesinden önce oldukları gibi aynı şekilde mevcut kalmışlardır. Bu, belediye başkan yardımcısı makamının halen kurulmadığına işaret etmektedir. Kosova Sırpları, belediye başkan yardımcılarını olarak yakın zamanlarda Kosova Ovası ve Lipyan belediyelerinde atanmıştır. Obiliç'te ise, belediye başkan yardımcısı kendi makamını devralmakta yapıcı bir yaklaşım sergilemiştir.

Kosova Ovası ve Priştine (Priştine bölgesi), Dragaş, Rahovça, Prizren ve Mamuşa (Prizren bölgesi).

⁵⁶ Ferzovik, Kaçanik ve Kaçanik belediyelerinde topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcılarını mevcut değildir. Bu belediyelerin hiçbiri, nüfus tahminlerine dayanarak, çoğunluk-olmayan topluluklarla ilgili olarak en düşük orana ulaşmış değildir.

⁵⁷ Klokoç Ortodoks Kilisesi yakınlarında sokak ışıklandırmasının tesis edilmesi olumlu bir örnek olarak gösterilebilir.

⁵⁸ Çoğunlukta-olmayan topluluk nüfus tahminlerine göre yüzde on'luk en düşük orana ulaşamayacaklarına rağmen gerçekleştirilmiştir.

⁵⁹ Kosova Ovası, Lipyan ve Obiliç.

Prizren bölgesinde, belediye başkan yardımcılarını makamını sadece Dragaş, Prizren ve Mamuşa belediyeleri tüzüklerinde öngörülmüşken, Rahovça belediyesinde topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı, tüzükte öngörülmemiş olmasına rağmen atanmış vaziyettedir.⁶⁰ Prizren belediye başkan yardımcısı (Kosovalı Türk) çalışmaları makul olarak değerlendirilmiştir. Rahovça belediyesi belediye başkan yardımcılığına Kosovalı Sırp'ı atanmışken, Mamuşa belediyesinde belediye başkan yardımcısı olarak Kosovalı Arnavut atanmıştır.⁶¹

Herhangi bir belediyede olursa olsun, topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcılarını spesifik bir görev tanımlaması kapsamında çalışmamaktadır. 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası 61.4. maddesinde tanımlandığı gibi, belirsiz olan bu görev sebebinden, belediye başkan yardımcılarının kendi nüfuzlarının hissettirmeleri zor olacağı gibi tahmin edilmektedir. Bu tahmini destekleyen bir unsur, belediye başkan yardımcılarının atanmış olduğu belediyelerde yapılan performans değerlendirmesidir. Bunların kısa zaman önce kurulmuş olmaları sebebinden, bu yapının işlevselliği üzerine daha kapsamlı bir değerlendirmede bulunmak daha erkendir.

Arabuluculuk Komisyonu,⁶² topluluklar ve geri dönüş daireleri ve geri dönüş çalışma grupları⁶³ gibi olan diğer koruma mekanizmalarını ortadan kaldırmalarını ve bunların buldukları hukuki belirsizlikleri dikkate alarak, belediye başkan yardımcısı makamını, toplulukların en yüksek belediye organını, daha doğrusu belediye başkanına doğrudan ulaşabilmelerini garanti edebilecek tek mekanizma olmaktadır. Bu sebeple, ve yukarıda belirtilen güvenilir bir nüfus sayımının⁶⁴ yokluğundan ortaya çıkan sıkıntılara ek olarak, belediyeler yüzde on'luk gereksinime bakmaksızın, çoğunlukta olmayan toplulukların korunmasını güçlendirmek için belediye icra organlarında temsilin gerektiği tüm durumlarda topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcılığı makamını kurmayı dikkate alması gereklidir.

2.4 BELEDİYE TOPLULUKLAR GÜVENLİK KURULU

Belediye topluluklar güvenlik kurulu (güvenlik kurulu), 2008 yılı Polis Yasası ile öngörülen zorunlu bir mekanizmadır.⁶⁵ Mekanizma gerçekte yeni değildir, çünkü kurul Kosova Polis Hizmetleri Yapısal ve Temel İlkelerine dair 2005/54 Sayılı UNMIK Yönetmeliği kapsamında kurulmuştur.⁶⁶ Mevcut yapısıyla, güvenlik kurulu topluluklar ile polis arasındaki güveni artırmak, yerel düzeyde bilgiyi artırmak, kamu

⁶⁰ Bu mekanizma Yakova, Suhareka ve Malişeva belediyelerinde, yüzde on'luk orana çoğunlukta olmayan toplulukların ulaşamadıkları sebebinden, mevcut değildir.

⁶¹ *De jure*, belediye başkan yardımcısı atanmıştır. *De facto*, atanmış kişi Mart 2009 tarihinden beri geçici vekil olmadan hamilelik izninde olması sebebinden, mekanizma işlev göstermektedir.

⁶² Kosova'da Belediyelerin Öz-Yönetimine dair 2000/45 Sayılı UNMIK Yönetmeliğine değişiklik getiren 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği 21 ve 23. Maddeleri.

⁶³ Zorunlu olmayan mekanizmalara ilişkin Bölüm 3'e bakınız.

⁶⁴ Yukarıdaki belediye meclis başkan yardımcısı ile ilgili paragrafa bakınız.

⁶⁵ 2008 yılı Polis Yasası 15 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. "Yerel Topluluklarla İşbirliği" bölümünde, Madde 7 bu mekanizmayı öngörmektedir ve temelini açıklamaktadır.

⁶⁶ 2008/17 UNMIK Yönetmeliği ile değişikliğe uğramış, Kosova Polis Hizmetleri Yapısal ve Temel İlkelerine dair 2005/54 Sayılı UNMIK Yönetmeliği 7. Bölümüne bakınız.

Bakınız:

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2005regs/RE2005_54.pdf.

güveni ile ilgili yerel sıkıntıları tespit etmek ile bu sıkıntılar üstesinden gelebilmeyi amaçlayan eylem planlarını önermek için görevlendirilmiştir.⁶⁷ Belediye Topluluklar Güvenlik Kurullarına dair 08/2009 MIA-02/2009 MLGA Sayılı İdari Yönerge (2009/08 Sayılı İdari Yönerge),⁶⁸ bunların kurulma biçimlerini ile süreçleri tanımlamaktadır. Yapısına gelince, 2008 yılı Polis Yasası kapsamındaki kurallar, belediyede yaşamakta olan tüm toplulukların temsil edilmesi gerektiğini tanımlarken, 2009/08 Sayılı İdari Yönerge⁶⁹ bir adım ileri giderek daha geniş bir katılımı gerektirmektedir.⁷⁰

Gilan bölgesinde, iki⁷¹ belediye dışındaki tüm belediyeler güvenlik kurallarını yakın zamanlarda kurmuştur. Çoğunlukta olmayan toplulukların yaşamadığı Kaçanik dışında, Kosova Sırpları kurulan tüm güvenlik kurullarında temsil edilmektedirler. Romanlar Gilan'da⁷² Kosovalı Türklerle birlikte katılırken, Novobrd ve Kamenica'da Kosovalı Arnavutlarla birlikte katılımında bulunmaktalar. Viti belediyesinde, Romanlar, Kosovalı Hırvatlar ve Goralılar temsil edilmezken, Ferzovik'te Kosovalı Boşnaklar, Kosovalı Türkler ve Goralılar temsil edilmiş değillerdir ve Roman, Aşkali ve Mısırlı topluluklarından bir temsilci halen atanmış değıldir.

Mitroviça bölgesinde, kuzey belediyelerin hiçbiri bu mekanizmaları kurmamışken, Mitroviçe ve Vuçitırn belediyeleri 2009/08 İdari Yönergesine uymuş vaziyettedir.⁷³ Belediye başkan yardımcısı ile belediye başkanı, zikredildikleri sırayla, Mitroviça ve Vuçitırn'daki güvenlik kurulları toplantılarını yönetmekte ve Arnavut olamyan topluluk temsilcilerinin katılım düzeyi oldukça makuldür.⁷⁴ Belirgin olan bir diğere durum, Vuçitırn güvenlik kurulu üyeleri bünyesinde İslam topluluğı temsilcisinin bulundururken, Sırp Ortodoks Kilisesi temsilcisi halen önerilmiş değıldir.

İpek bölgesinde, güvenlik kurulları şimdiye dek sadece İpek, Yunik ve İstog belediyelerinde kurulmuştur. Buna rağmen, Yunik'te sadece Kosovalı Arnavut topluluğunun yaşamakta olduğı göz önünde bulundurulursa, çoğunluk olmayan topluluklar sadece İpek ve İstog belediyelerinde temsil edilmiştir.

Priştine bölgesinde, tüm belediyeler belediye başkan yönetimindeki güvenlik kurullarına sahiptir. Bununla birlikte, bazı belediyeler o belediye içerisinde yaşayan

⁶⁷ 2008 yılı Polis Yasası 7.4. maddesi ile Yerel Yönetimler İdaresi Bakanlığı ile İçişleri Bakanlıkları tarafından ortaklaşa çıkartılan Belediye Topluluklar Güvenlik Kurullarına dair 2009/08 MIA-02/2009 MLGA Sayılı İdari Yönerge 4.1. maddesine bakınız.

⁶⁸ 2009 yılı 08/2009 Sayılı İdari Yönerge 5.1. maddesi.

⁶⁹ 2009 tarih ve 08/2009 Sayılı İdari Yönerge 5.1. maddesi

⁷⁰ Belediye başkanı, polis şefi, her dini topluluktan birer temsilci, Kosova güvenlik güçlerinden bir temsilci, yerel kamu güvenlik komisyonundan bir temsilci, topluluk güvenliğı eylem timinden bir temsilci, belediye sivil acil durum sektöründen bir temsilci, her etnik topluluktan birer temsilci, sivil toplum örgütlerinden beş temsilci.

⁷¹ Elez Han ve Şturpçe.

⁷² Gilan Belediyesinde, Kosovalı Sırplar sadece topluluklardan sorumlu belediye başkan yardımcısı ve belediye topluluklar dairesi şefi tarafından temsil edilmektedirler.

⁷³ Vuçitırn'da, farklı bir yapıyla, 2009/08 Sayılı İdari Yönergenin kabul edilmesinin ardından güvenlik kurulu yeniden kurulmuştur. Mitroviça'da, güvenlik kurulu 2009/08 Sayılı İdari Yönergenin mevcut olmasından önce kurulmuş değıldi. Skenderay'da, güvenlik kurulları kurulmuş, fakat düzenli olarak toplantı gerçekleştirilmemiştir.

⁷⁴ Mitroviça'nın güney kısmında sadece birkaç Kosovalı Sırp aile yaşamakta, bu şekilde Kosovalı Sırp topluluğı katılımını kolay kılmamaktadır.

tüm topluluk temsilcilerini içermemektedir. Özellikle de, Priştine Mısırlıları, Ştimye Kosovalı Sırları ve Lipyen Kosovalı Türkleri, Romanları ve Hıristiyan Ortodoks ve Katolik topluluklarını dışta bırakmış durumdadır.

Prizren bölgesinde, Yakova ve Mamuşa⁷⁵ belediyeleri haricindeki tüm belediyeler güvenlik kurullarına sahiptir. Bunların kurul başkanları olarak, belediye başkanlarından başlayarak belediye başkan yardımcıları ya da acil durum ve güvenlikten sorumlu müdürlere kadar değişiklik göstermektedir. Söylentilere bakıldığında, Romanların dahil edilmediği Suhareka ve Malişeva belediyeleri hariç olmak üzere, tüm belediyeler her bir topluluğun makul temsilini temin ettiği'dir.

Güvenlik kurulları, mevcut yeni kurumsal yapıları çerçevesinde,⁷⁶ yeni kurulmuş bir vaziyettedir. Bunun anlamı, bu organını işlevselliği üzerine derin bir değerlendirmede bulunabilmek için daha fazla zaman ihtiyaç olduğudur. *Prima facie (ilk izlenimlere göre)*, güvenlik kurulları topluluklar, belediye kurumları ve polis aralarında diyalogu güçlendirmek ve teşvik etmek için değerli bir mekanizma olduğu gibi gözükmektedir. Tüm toplulukların her zaman temsil edilmiş olmadıkları olgusuna rağmen, genel olarak topluluk temsilcileri toplantılara katılım göstermekte ve aktif olarak ortak çıkarda olan meseleler üzerinde durmaktalar.

Yukarıdakileri dikkate alarak, AGİT, en zor durumda olan topluluklara özel bir dikkat besleyerek, farklı belediyelerde yaşamakta olan tüm toplulukların adil olarak temsil edilmişlerini temin etmek için daha fazla bir vurgunun yapılmasını tavsiye etmektedir. AGİT, buna ek olarak, etnik topluluklar arasında diyaloga yönelik imkanları geliştirmek amacıyla bu mekanizmayı daha fazla kullanması ve bunu güçlendirmesi için belediye kurumlarını teşvik etmektedir. En son olarak, yerel düzeydeki kurumlar, katılımcıları uygun bir şekilde eğitebilmeleri amacıyla merkezi düzeyden destek talebinde bulunmaları, bu şekilde mekanizmanın daha iyi bir şekilde çalışmasını temin etmesi için tavsiye edilmektedirler.

3. ZORUNLU OLMAYAN MEKANİZMALAR

3.1 BELEDİYE TOPLULUKLAR DAİRESİ

2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliğine göre, belediye topluluklar dairesi (topluluklar dairesi) belediye düzeyinde topluluk haklarının geliştirilmesi ve kamu hizmetlerine toplulukların eşit erişimini temin etme sorumluluğuna sahiptir.⁷⁷ Bu amaca ulaşabilmek için, topluluklar dairesi belediyenin ve belediye idari yapılarının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktalar ve topluluklar daire şefi de *ex officio* (konum itibarıyla) yönetim kurulu üyesidir.⁷⁸ 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası, topluluklar dairesinin kurumsallaşmasına karşın sessiz kalmakta, böylelikle daireyi kurma kararı belediyenin takdirine bırakmıştır. AGİT'in yapmış olduğu bir girişimin ardından, 22 Ekim 2008 tarihinde Yerel Yönetimler İdaresi Bakanlığı, 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasasının kabul edilmesinden önce kurulmuş oldukları belediyelerde

⁷⁵ Belediye halen güvenlik kurulunu kurmuş değildir, fakat Mamuşa'nın tam yetkiler sahip bir belediye olarak tanınmadan önce kurulmuş ve faal olmayan yerel kamu güvenlik kurulunu muhafaza etmektedir.

⁷⁶ 2008 yılı Polis Yasasında tanımlandığı şekliyle.

⁷⁷ 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği, Madde 23, fıkra 10 ila 13.

⁷⁸ 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği Madde 29 fıkra 10'dan 13'e.

topluluklar dairelerini muhafaza etmeleri için belediyelere yönelik talimat çıkartmıştır.

Sonuç olarak, topluluklar daireleri mevcut olan tüm belediyeler, aynı daireleri muhafaza etmiştir.⁷⁹ Buna rağmen, Kosova genelinde hukuki olarak bağlayıcı bir referansın yokluğunda, belediye tüzüğü topluluklar dairelerine yönelik yasal hükümlerin temel kaynağını oluşturmaktadır. Topluluklar dairelerinin önceden mevcut olduğu 26 belediye içinden sadece 15 tanesi kendi tüzüklerine daireyi eklemişlerdir. Bu sebeple, bu mekanizmanın ortadan kaldırılabilceği riski halen bulunmaktadır.

Gilan bölgesinde, topluluklar dairelerinin mevcut olduğu tüm belediyeler onu muhafaza etmiştir. Bununla birlikte, Ferzovik ve Gilan belediyeleri hariç olmak üzere, diğer hiçbir belediyede topluluklar dairelerinin tüzükte öngörülmemiş olması sebebinden, bunların mevcudiyetleri belirsiz esaslara dayalıdır. Buna ek olarak, sadece Ferzovik görev tanımlaması esaslarına dayanarak işlev görmektedir. Birkaç belediyede dairenin yapısı, ikamet eden toplulukların etnik karakterini yansıtmamaktadır.⁸⁰ Dairenin işleyişiyle ilgili olarak, bölgedeki birkaç topluluklar dairesi, özellikle Kosovalı Sırp çalışanların boykotları⁸¹ sonucu personel yetersizliğinden zorluklarla karşı karşıya kalmıştır.

Mitroviça bölgesinde, topluluklar daireleri tüm belediyelerde mevcuttur. Bununla birlikte, Mitroviça şehrinin kuzey bölümü kurumsal yapısı ve diğer üç kuzey belediyesi⁸² büyük ölçüde alışılmış düzenlerden farklılık göstermektedir. Zubin Potok, Leposaviç ve Zveçan'da kurulan topluluklar daireleri, BTD tipik hizmetlerinde daha ileri giden geniş kapsamda belediye hizmetleri sunmaktadır ve Priştine'deki ilgili Bakanlıklarla doğrudan temas içerisinde bulunmaktadır. Bunun durumun sebebi, Kosovalı Arnavut vatandaşlarının Kosovalı Sırp tarafından yönetilen üç belediye ile işbirliği yapmadıklarındandır.

Zubin Potok'ta Kosovalı Sırp olmayan toplulukları kendi temsilcilerini meşru olarak kabul ederken, Leposaviç ve Zveçan'daki topluluklar daireleri demokratik bir eksiklikle karşı karşıyadır. Bu iki belediyedeki topluluklar dairesi personeli, doğrudan kamu hizmetlisi olmaları sebebinden seçilmiş üyeler değildir. Ancak, BM Genel Sekreter Özel Temsilcisinin 2007 yılı yerel seçim sonuçlarını iptal etme kararından ortaya çıkan siyasi boşluk sebebinden, topluluklar daireleri sıkça siyasi kararlar almakta, bu şekilde de kamu hizmetlisi niteliklerden daha ileriye girmektedirler. Bu nedenle, bu dairelerin verimliliği, toplulukların siyasi meşruiyeti algılama yetersizliği ile engel olunmaktadır. İbar nehrinin güneyindeki belediyenin üçü (Mitroviça, Skenderay ve Vuçitirın), kendi tüzüklerine topluluklar dairelerini dahil etmişlerdir.

⁷⁹ Topluluklar daireleri 2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği ile öngörülmüşken, 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası bu organa referans göstermektedir.

⁸⁰ Örnek olarak Gilan'da, bu belediyede sayıca oldukça önemli bir nüfusu temsil etmelerine rağmen, Kosovalı Roman ve Türkler temsil edilmemektedir. Novobrd'o'da Kosovalı Sırp, kısmen devam eden boykot sebebinden, topluluklar dairesinde temsil edilmiş değillerdir.

⁸¹ Bu durum, Şırpçe, Kameniča ve Gilan belediyelerinde mevcuttur. Novobrd'o'da ise, halen işlev gören bir topluluklar dairesi mevcut değildir; belediye başkanı, yine de, en kısa zamanda bu makama ilişkin ilan açacağını kısa bir süre önce ifade etmiştir.

⁸² Leposaviç, Zubin Potok ve Zveçan belediyeleri ne 2006 yılına ait UNMIK Yönetmeliklerine dayanarak belediye tüzüklerini halen kabul etmiş ne de bu belediyeler 2008 yılında olagelen siyasi değişiklikler ardından kabul edilen mevzuatı uygulamaktadırlar.

Bunların görev tanımlaması bulunmadan faaliyet göstermelerine rağmen, bu üç güney belediyesi topluluklar daireleri faal, tam işlevsel ve sorumluluk alanlarında yaşayan tüm toplulukları adil olarak temsil etmekte.⁸³

İpek bölgesinde, topluluklar dairesinin kurulması belediye tüzüğü ile öngörülmüş ve Yunik hariç olmak üzere tüm belediyelerde kurulmuştur.⁸⁴ Bir tek Deçan hariç olmak üzere, hepsi görev tanımlamaları yardımıyla işlev görmektedir. Bunların yapısı, kamu organlarında tüm toplulukların adil temsil edilme ilkesine uygun bir biçimdedir. 2008 yılı siyasi ve hukuki statü değişiklikleri, bölge genelinde topluluklar dairelerinin işlevselliklerine büyük ölçüde etki etmemiştir. Dairelerin performansı, topluluk ihtiyaçları için uygun olduğu yönünde ifade edilmektedir.

Priştine bölgesinde, önceden mevcut olan tüm topluluklar daireleri muhafaza edilmiştir⁸⁵ ve işlevselliklerini görev tanımlamaları esasına göre belirleyen belediye tüzükleriyle öngörülmüştür. Buna ek olarak, Kosova Ovası belediyesinde topluluklar dairesi belediye müdürlüğüne terfi ettirilmiştir. Bölge genelinde yapı ve temsil makul olmakla birlikte, yine de Kosova Ovası'nda Kosovalı Boşnaklar ve Mısırlılar temsil edilmiş değildir. Ne Kosovalı Sırların boykotları ne de mevcut durumda topluluklar dairelerinin bağlı oldukları tartışmalı yasal esasların bu organ çalışmalarını büyük ölçüde etkilememiş olarak görünmektedir.⁸⁶ Ancak, Graçanitsa'da topluluklar dairesi çalışanları 34'ten 20'ye düşürülmüş ve Kosova Ovası topluluklar görevlisi kısa zamanlı vardiya esasına göre çalışmaktadır.⁸⁷ Her iki örnekte, bu durumun ne kadar Kosovalı Sırların boykot etmeleriyle ve 2008 yılında meydana gelen siyasi ve hukuki değişikliklerle doğrudan bağlı olduğunu söylemek çok zordur.

Prizren bölgesinde, topluluklar daireleri tüm belediyelerde işlev göstermeye devam etmektedir.⁸⁸ Yakova, Mamuşa ve Rahovça belediyelerindeki topluluklar daireleri, ilgili tüzükleri aracılığıyla kurumsallaştırılmıştır. Prizren ve Rahovça'da, topluluklar daireleri yazılı görev tanımlamalarına dayanarak işlev göstermektedir. Dragaş Belediyesinde, çoğunlukta olmayan toplulukların büyük sayıda olmasına rağmen ve dairenin tam bir işlevsellik göstermesine karşın, topluluklar dairesi ne tüzük kapsamında öngörülmüş ne de görev tanımlaması esaslarına dayanarak işlev göstermektedir. Sadece Prizren, Dragaş ve Yakova topluluklar dairelerinde, ilgili belediyelerde yaşayan tüm topluluklar adil bir şekilde temsil edilmektedir.⁸⁹ 2008 yılı

⁸³ Sayıca yüksek Roman, Aşkale ve Kosovalı Türk topluluklarına rağmen, topluluklar dairesinin sadece Kosovalı Sırların temsil edilmiş olduğu Vuçiturn hariç.

⁸⁴ Yunik, sadece Kosovalı Arnavutların yaşamış olduğu mono etnik bir belediyedir.

⁸⁵ Yani Priştine'de, Obiliç'te, Lipyan'da, Kosova Ovası'nda ve diğer taraftan da Ştimye belediyesinde topluluklar dairesi Ağustos 2009 yılında kurulmuştur. Poduyeva belediye yetkilileri çoğunlukta olmayan topluluk sayılarının yeterli olmadığını iddia etmekte (722 Roman ve Aşkale ile sekiz Sırp olmak üzere, toplam nüfusun yüzde 0,4'ü).

⁸⁶ Aynı bir daire kurma girişiminin başarısız olduğu Ştimye olayı hariç.

⁸⁷ Yine de, tam zamanlı vardiya esasına göre ücret almaktadır. Topululukla çıkarları bu statüde sebebinden çıkmazda bulunmakta ve şikayetle de sıklaşmış vaziyettedir. Belediye başkanı bu görevde bulunan kişiye karşı disiplin işlemlerini başlatmış değildir.

⁸⁸ Düşük sayıda çoğunlukta olmayan topluluklar sebebinden topluluklarla ilgili konuları önceden olduğu gibi şimdi de belediye geri dönüş memuru değerlendirdiği Suharka hariç.

⁸⁹ Rahovça ve Malişeva topluluklar daireleri Roman, Aşkale ve Mısırlı topluluklarını temsil etmekte başarısızdır.

siyasi ve hukuki gelişmeleri, topluluklar ihtiyaçlarını karşılamakta makul olarak değerlendirilen topluluklar daireleri performansını etkilememiştir.⁹⁰

Topluluklar dairelerinin işlevsellikleriyle ilgili olarak yapılan genel olumlu değerlendirmelere rağmen, bunların yarısı kadarının performansı, görev tanımlamaları yetersizliklerinden ötürü zayıf bir vaziyettedir. Bu durum, 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasasının ne bu mekanizmayı kapsamaması ne de onun görevini tanımlamaması olgusundan daha da kötü bir hal almıştır. Mevcut kısıtlı bütçesi, topluluklar dairesinin kısmi etkisi için bağdaştırılabilen ek bir sebeptir. Diğer sebepler arasında da, bir bölgeyi diğer bölgeye nazaran daha fazla etkilemiş⁹¹ olan yetersiz profesyonel personel ve Kosova Sırp çalışanlarının boykotları ardından personeldeki eksikliklerdir.

Genel olarak, belediye hizmetlerine erişim, topluluklar dairelerinin çalışmaları sonucu yıllar boyunca daha da kolaylaştırılmıştır. Bu sebeple, AGİT, bu değerli mekanizmanın devamlılığının belediye kararı takdirine bağlı olmamasını temin etmek için, merkez kurumların daire konumunu yeniden kurumsallaştırılması yönünde son derece önemli tavsiyede bulunmaktadır. Bu arada, yerel düzeydeki kurumlar topluluklar dairelerine kendi görev ve mesleki eğitimlerini ifşa edebilmeleri için gerekli finansal imkanları temin etmesi gereklidir. buna ek olarak, hem yerel hem de merkezi düzey kurumlar, bu önemli katılım mekanizmasının güçlendirilmesini amaçlayan faaliyetlerini artırmak ve topluluklar dairelerinin tam işlev gören ve topluluk ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde algılanmasını temin etmesi gereklidir. Bununla ilgili olarak, belediye temsilcileri topluluklar daireleri ile işbirliği içerisinde, çoğunlukta olmayan topluluklara açılım faaliyetlerini gerçekleştirmeler teşvik edilmektedir. Yerel Yönetimler İdaresi Bakanlığı, topluluklar dairelerine yönelik şeffaf bilgi akışı ve gerekli talimatları sağlamak için temel sorumluluğu taşımaktadır.

3.2 BELEDİYE GERİ DÖNÜŞ GÖREVLİSİ

Belediye geri dönüş görevlisinin (geri dönüş görevlisi) temel görevleri, belediye geri dönüş çalışma grubunu organize etmek ve koordine etmekte, belediye geri dönüş stratejilerini hazırlamakta, geri dönüş sürecinde yerinden edinmiş kişilere yardım etmekte ve genel olarak da geri dönüşle ilgili tüm projelerin gerçekleştirilmesinin denetiminde belediye başkanı ve belediye başkan yardımcısına destek çıkmayı kapsamaktadır.⁹² Topluluklar dairelerinin aksine, geri dönüş görevlisi makamı ne

⁹⁰ Yakova topluluklar dairesi personeli, Kolonia yerleşim yerinde aşırı kötü şartlarda yaşayanların yerlerinin değiştirilmesinde aktif olarak angaje olmuşlardır. Bu yerleşim yerinde Roman ve Aşkaliler yaşamakta ve kullanım (mülkiyet) hakkı güvencesi ve temel hizmet erişiminden yoksundur. Topluluklar dairesinin oynamış olduğu aktif rol, orada barınanlara yönelik bireysel evlerin inşası için belediye geçenlerde belediye arazisi tahsis etmiştir. Prizren belediyesinde, topluluklar dairesi aynı zamanda, elektrik bağlantıları kesilmeleri ile ilgili olarak Kosova Sırpı ile KEK arasında temasları sağlamıştır.

⁹¹ Mitroviça ve Gilan.

⁹² Geri dönüş görevlisi makamı, Mat 2004 kargaşalarında geri dönüş programındaki gerilemelere yanıt verebilmek amacıyla oluşturulmuştur. 2007 yılı Kosova Standartları Uygulama Planı, Standart IV, Kalıcı Geri Dönüş ve Topluluk ile Mensupları Hakları, 1. Kalıcı Geri Dönüş, Eylem 1.5'te ortaya konulmuştur: “Devam eden ya da planlanan geri dönüşün olduğu her belediyenin, uygun Görev Tanımlamasıyla birlikte çalışmalarını sürdüren belediye Geri Dönüş Görevlisini görev yerini oluşturmuş ve doldurmuştur”.

http://www.unmikonline.org/pub/misc/ksip_eng.pdf.

2007/30 Sayılı UNMIK Yönetmeliği ile öngörülmemiş ne de mevcut durumda 2008 yılı Yerel Öz-Yönetimler Yasası kapsamında düzenlenmiştir. Topluluklar dairelerine benzer bir şekilde, geri dönüş görevlisi makamı, 2008 yılı öncesinde mevcut olduğu tüm belediyelerde muhafaza edilmiştir.⁹³ Bununla birlikte, sadece birkaç belediye,⁹⁴ kendi tüzükleri kapsamında bu mekanizmanın kurulma esaslarını muhafaza etmişlerdir. Buna ek olarak, topluluklar daire bütçesi kapsamında olması sebebinden, geri dönüş görevlisi makamının belediye topluluklar dairesine alınma eğilimi gözükmemektedir.⁹⁵ Ancak, geri dönüş görevlisi doğrudan idare ve personel müdürlüğüne karşı sorumludur.

Gilan bölgesinde, Kosovalı Sırp⁹⁶ çalışanlarının boykotları bu dairenin etkililiğini etkilemiştir. Gilan belediyesinde, birkaç ay boyunca belediye makamlarını boykot eden ve sadece uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sürdüren Kosovalı Sırp olan geri dönüş görevlisi, 1 Haziran 2009 tarih itibarıyla resmen görevinden alınmıştır. Diğer belediyelerde bu durum daha olumlu gibi gözükmemektedir. Novobrdó ve Ferzovik belediyelerinde, geri dönüş görevlileri performansı memnun edicidir. Aynı durum, dil bariyerinin temel bir engeli⁹⁷ oluşturmasına rağmen, Viti belediyesi için de geçerlidir. Bunun aksine, Şturpçe belediyesi geri dönüş görevlisi performansı yetersizdir. Yakın zamanlarda olumlu sinyaller, açılım faaliyetlerini artıran ve belediye geri dönüş stratejisi taslağını tamamlamış olan Kameniča geri dönüş görevlisi için de alınmıştır.

Mitroviča bölgesinde, geri dönüş görevlilerinin Kosovalı Arnavut topluluk mensupları olmalarından, Kosovalı Sırp'ların boykotları, bölgedeki belediyelerde işlevselliklerini korumuş olan dairelerin çalışmalarını etkilememiştir. Özellikle Mitroviča belediyesi ile kuzeydeki üç belediyedeki özel siyasi durum sebebinden, geri dönüş görevlilerinin çalışmaları Kosova'daki diğer yerlere nazaran daha karmaşıktır. Buna ek olarak, geri dönüş görevlilerinin büyük ölçüde yetersiz sonuç elde etmeleri, Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı ile sınırlı temaslar ve geri dönüşle ilgili projeleri onaylamakta merkez kurumlarının gecikmeleri aralarında bir bağlantı mevcuttur. Bu durum, geri dönüş görevlileri hayal kırıklığını artırmakta ve onların güvenilirliklerini sarsmaktadır.

İpek bölgesindeki durum, Mitroviča bölgesine benzerdir. Siyasi değişiklikler geri dönüş görevlilerinin performansına herhangi bir önemli olumsuz etkiye bulunmamıştır. Tüm belediyeler geri dönüş makamını muhafaza ederken, bunlardan ikisi⁹⁸ tüzük kapsamına almış ve üçü⁹⁹ de bu makam ilişkin görev tanımlaması hazırlamıştır. Geri dönüş görevlilerinin topluluklar dairelerine dahil edilmeleri, bu mekanizma faaliyetlerini kısmen de olsa kısıtlamıştır. Olumlu taraftan bakıldığında, İpek belediyesinde olduğu gibi, Kosova'daki geri dönüş projelerinden faydalananlara

⁹³ Bak. Ek I. Tek istisna, makamın geri dönüş irtibat kişisi olarak değiştirilen Kačanik ve Gilan belediyeleridir.

⁹⁴ Skenderay, Priştine, İpek, Obiliç, Kosova Ovası ve Dečan dahil.

⁹⁵ 22 Ekim 2008 tarihli Yerel Yönetimler İdaresi Bakanlığı genelgesi "*belediye geri dönüş görevlileri kurumsal olarak belediye topluluklar dairesi kapsamında [olduğu] [...]*" şeklinde öngörmektedir.

⁹⁶ Gilan'daki Kosovalı Sırp olan geri dönüş görevlisi kendi görev yerine dönmüştür, Novobrdó'da Kosovalı Sırp olan yeni bir geri dönüş görevli asistanı Ekim 2008'de çalışmaya başlamış, Şturpçe'de de bu görev yeri Kosovalı Arnavut tarafından doldurulmuştur.

⁹⁷ Geri dönüş görevlisi, kendisinin geri dönen topluluklarla doğrudan temas etmesini engelleyen düşük seviyeli Sırp dili bilgisine sahip olan bir Kosovalı Arnavuttur.

⁹⁸ İpek ve Dečan.

⁹⁹ İpek, Klina ve İstog.

ilişkin geri dönüş ve yeniden entegrasyon sorumluluklarını belediye başkanının geri dönüş görevlisine devrettiği durumlar da mevcuttur.

Priştine bölgesinde, Kosova Ovası belediyesindeki Kosovalı Sırp olan geri dönüş görevlisi, maaş bordrosunda bulunmasına rağmen işe gelmemektedir. Bunun aksine, vekalet eden Kosovalı Arnavut geri dönüş görevlisi, yapmış olduğu çalışmalar için ek ücret almamasına rağmen, çok dinamiktir. Obiliç'te, geri dönüş makamının topluluklar dairesi ile birleştirilmesi kararı Kosovalı Sırp olan geri dönüş görevlisi tarafından kabul edilirken, Kosovalı Arnavut geri dönüş görevlisi bu gelişmeyi kabul etmeyi reddetmektedir. Genel olarak, bölgedeki belediyelerin geri dönüş görevlilerine fazla destek çıkmadığı gibi gözükmektedir. Bu sebeple, performanslarındaki kalite büyük ölçüde yetersiz kalmaktadır.

Prizren bölgesinde, Mamuşa hariç olmak üzere,¹⁰⁰ bu görev yerinin herhangi bir belediye tüzüğüyle öngörülmemiş olmasına rağmen, tüm belediyeler geri dönüş görevlilerini tayin etmişlerdir. Bununla birlikte, daireler genel olarak memnun edici seviyede çalışmalarını sürdürmektedir. Örnek olarak, Rahovça belediyesinde biri Kosovalı Arnavut diğeri de Kosovalı Sırp olmak üzere, Nisan 2008 tarihine kadar iki geri dönüş görevlisi mevcut idi. Mevcut durumda, Kosovalı Sırp geri dönüş görevlisinin belediye topluluklar daire şefi olarak atanması sebebinden, sadece Kosovalı Arnavut bu görevde sorumlu kalmıştır. Bu değişime rağmen, topluluklar dairesi ile geri dönüş dairesi faaliyetleri, belediyenin geri dönüşle ilgili konularda olan yükümlülüklerini nispeten makul zamanda yerine getirmektedir. Dragaş ve Suhareka'daki geri dönüş görevlileri tam işlevsel vaziyette olurken, Yakova'daki bu görev yeri 2009 Mart ayından bu yana boştur.

Genel olarak, geri dönüş görevlilerinin performansları, Kosova'daki 2008 yılı siyasi ve hukuki değişiklikler sonucunda sınırlı ölçüde etkilenmiş vaziyettedir. Bir Yasa yerine sadece bir prensip çalışması¹⁰¹ kapsamında öngörülmesi sonucunda dairenin belirsiz hukuki esaslar üzerine dayalı olmasından, kısmen de olsa personelin düşük moral ve görevlerini icra etmedeki bağlılıklarına etki etmektedir. Merkezi düzeyde geri dönüşle ilgili projelerin onaylanmasındaki gecikmeler, geri dönenler arasında görevlilerin sınırlı güvenilirliklerinin bulunmasına etki etmektedir. Geri dönüş makamının tam işlevsellik gösterdiği belediyelerde, genel olarak bu durum kendisine belediye ve merkezi kurumlarının temin etmiş oldukları destek ve yardımlardan ziyade, daha çok görevi elinde bulunduran şahsın kişiliğinden ortaya çıkmaktadır.

AGİT, merkezi düzeydeki kurumların en azından geri dönüşle ilgili konuların söz konusu olduğu tüm belediyelerde çalışmalarını sürdürebilmeleri için, geçerli olan hukuki esasları temin edebilmesi için gerekli hukuki adımları atması tavsiyesinde bulunmaktadır. Geri Dönüş ve Topluluklar Bakanlığı ile geri dönüş görevlileri aralarında sıkça ortaya çıkan sınırlı temaslar, geliştirilmesi gerekli olan ek bir diğer sıkıntı meselesidir. Yerel düzeyde, AGİT, an azından geri dönüş makamının özel dikkat gerektirdiği tüm belediyelerde, geri dönüş dairesinin belediye topluluklar dairesi ya da herhangi bir diğer belediye organı ile birleştirilmemesini tavsiye

¹⁰⁰ Bunun sebebi, Mamuşa belediyesinde yerinden edinmiş kişilerin mevcut olmayışından kaynaklanmaktadır.

¹⁰¹ Yukarıda belirtildiği gibi, geri dönüş görevlisi makamı, 2004 yılı Kosova Standartları Uygulama Planı ile kurulmuş ve hiçbir zaman herhangi bir yasa ya da diğer mevzuat ile resmîleştirilmemiştir.

etmektedir. İki dairenin birleştirilmesi, her iki unsura (hizmetlere erişim ve geri dönüş) ait bütçe kısıtlamasını ortaya çıkaracağı muhtemeldir.

3.3 BELEDİYE GERİ DÖNÜŞ ÇALIŞMA GRUBU

Geri dönüşe dair belediye çalışma grupları (belediye çalışma grupları) 2006 yılına ait Sürdürülebilir Geri Dönüş için revize edilmiş Kılavuzu'nda geri dönüşle alakalı öngörülen etkinlikler ve projelerin uygulanması için yerel düzeyde eşgüdümünü sağlamaktadır.¹⁰² Belediye çalışma grupları belediye geri dönüş yetkilileri, topluluklar ofisi yetkilileri, Kosova Polisi, yerlerinden edinmiş kişilerin temsilcileri, UNMİK, UNHCR, BM'nin diğer acenteleri, AGİT, ilgili sivil toplum kuruluşları, sivil toplum grupları¹⁰³ dahil olmak üzere belediye yetkilileri tarafından oluşmaktadırlar. Ara sıra geri Dönüş ve Topluluklar Bakanlığı ve Yerel Yönetim ve İdari Bakanlığı temsilcileri de toplantılara katılmaları için davet edilmişlerdir.

Gilan bölgesinde belediye çalışma grubu genel olarak kurulmuş ve işlevseldir.¹⁰⁴ Genel olarak toplantıları topluluklar için başkan yardımcıları yürütmektedirler.¹⁰⁵ Topluluk temsilcilerinin mekanizmalarda temsili memnun edicidir, olsun ki Rom topluluk temsilcileri sadece Rom topluluğuna ait konular görüşüldüğü zaman toplantılara davet edilmektedirler.¹⁰⁶ Vitina belediyesinde Kosovalı Hırvat temsilcilerinin belediye çalışma grupları toplantılarına sıralı olarak katılan temsilcisi bulunmamaktadır.

Mitrovica bölgesinde ise, Mitroviça belediyesinin kuzey bölgesinde Kosova kurumlarını boykot ettikleri için belediye çalışma grupları sadece güneyde bulunan üç belediye kurulmuş durumdadır. Mitroviça ve Skenderay belediyelerinde Kosova Arnavut toplumuna ait olan Belediye Başkan yardımcıları toplantıları yönetmektedirler, oysa Vuçitirn belediyesinde belediye başkanı sıralı olarak toplantılara katılmaktadır. Kosova Arnavutları, Kosova Sırpaları ve Aşkalılar her bir belediyede temsil edilmektedirler. Kosova Türkleri, Kosova Boşnakları ve Romlar sıralı olarak Mitroviçada düzenlenen belediye çalışma grupları toplantılarına katılmaktadırlar, oysa Vuçitirn'da Kosova Türkleri ve Romlar katılmamaktadırlar.

İpek bölgesinde, Yunik belediyesi istisna olarak, tüm belediyeler belediye çalışma gruplarını kurmuş bulunmaktadırlar. Deçan'da belediye çalışma grubu kurulmuştur, ancak, yerlerinden edinmiş kişilerin mevcut olmamasından dolayı belediye çalışma grubu işlevsel durumda değil. İstok ve İpek belediyesinde, Mısırlı topluluğuna ait olan topluluklar için belediye asbaşkanı ve belediye geri dönüş yetkilisi toplantıları yürütmektedir. Aşkali ve Mısırlılar konusunda ise temsil açısından sorunlar yaşanmaktadır, çünkü bu topluluklara ait bazı topluluk temsilcileri her iki topluluğa ait olduklarını ifade etmektedirler. İpek belediyesinde bu mekanizma yerlerinden

¹⁰² http://www.unmikonline.org/srsg/orc/documents/Manual_ENG.pdf

¹⁰³ 103 sürdürülebilir Geri Dönüş hakkında Revize edilmiş Kılavuzun 13. sayfasına bakınız.

¹⁰⁴ Belediye çalışma grupları Elez Hanve Kaçanik belediyelerinde kurulmamıştır, çünkü bu belediyeler hem daha önceleri hem de şimdi sadece Kosova Arnavutları yaşamaktadır. Ştriptse belediyesinde geri dönüşe dair belediye çalışma grubu işlevsel değil.

¹⁰⁵ Ferzovik belediyesindeki belediye çalışma grubu zaman zaman belediye geri dönüş yetkilisi tarafından yürütülmektedir.

¹⁰⁶ Bu durum Novobrd ve Kameniča belediyelerinde görülmektedir.

edinmiş tüm toplulukların temsil edilmesini sağlamak konusunda başaramamıştır: Topluluklar açısından belediye çalışma gruplarına sıralı olarak sadece Kosova Sırpı katılmaktadır, Romlar ara sıra katılıyor oysa Kosova Boşnaklar, Aşkalılar ve Mısırlılar temsil edilmemektedirler.

Priştine bölgesinde Glogovaç¹⁰⁷ belediyesi dışında tüm diğer belediyelerde belediye çalışma grupları kurulmuştur. Belediye çalışma gruplarının başkanlık görevini, genellikle ya belediye başkanları ya da belediye asbaşkanları yapmaktadır. Sadece Lipyanda belediyesinde belediye çalışma grubunu Kosovalı Sırp belediye asbaşkanı yürütmektedir. Bu bölgede toplulukların temsili görünüşe göre sorunludur. Birkaç topluluk temsilcileri belediye çalışma grupları toplantılarına sıralı olarak katılmalarına rağmen Kosova Ovası belediyesinde Mısırlı topluluk temsil edilmiyor, Lipyanda Kosova Arnavutları ve Kosova Türkleri temsil edilmiyor, Obiliçte¹⁰⁸ Rom, Aşkali ve Kosova Boşnakları temsil edilmiyor, Ştimle belediyesinde Kosova Sırpı ve Romlar temsil edilmiyor.

Prizren bölgesinde belediyelerin çoğunluğu¹⁰⁹ bu forumu ya da belediye çalışma gruplarını kurmuş bulunuyorlar ve genellikle belediye geri dönüş yetkilisi ve toplulukların ofisi yetkililerinin vermiş oldukları destekle belediye başkanları ya da topluluklar için belediye asbaşkanları tarafından yürütülmektedir. Prizren bölgesinde Dragaş¹¹⁰ dışında hemen hemen tüm diğer belediyelerdeki sadece Kosovalı Sırp topluluğu toplantılara katılmaktadır.¹¹¹ Ancak Rahovça belediyesinde Kosova Sırpıların boykotlarından dolayı, belediye çalışma toplantılarına yerlerinden edinmiş kişilerin temsilcileri katılmaktadırlar, oysa yerlerinden edilerek ve mevcut durumda Rahovça'da yaşayan Sırp toplumuna ait kişiler bu toplantıya katılmayı reddetmektedirler.

2008 yılında Kosova'da meydana gelen siyasi gelişmeler çalışma guruplarının etkili ya da işlevsel olup olmamalarını önemli bir şekilde etki etmemiştir. Ancak, tüm topluluklara ait olan yerlerinden edinmiş kişiler belediye çalışma guruplarının sadece bazı toplantılarına sıralı olarak katılmaktadır. Genel olarak, geri dönüş süreciyle ilgili *statüko* durumu hakkında genel algılamalar dönüş sürecinin ne kadar yavaş gittiğini ve devamlı olarak katılım açısından yüzdeliğin düştüğünü göstermektedir. Aynı zamanda konuyla ilgili diğer sorunlar ulaşımın sağlanması, toplantıların örgütlenmesi ve belediye çalışma guruplarına ait birçok toplantının son saniyede ertelenmesi teşkil etmektedir.

Merkezi ve yerel düzeydeki kurumlar¹¹² kendi sorumlulukları hakkında yani mültecilerin ve yerlerinden edinmiş kişilerin geri dönmeleri için şu andaki zamanın

¹⁰⁷ Glogovaç sadece Kosova Arnavutlarının yaşamış olduğu bir mono etnik belediyedir.

¹⁰⁸ Bu topluluk temsilcileri çalışma grupları toplantılarına zaman zaman katılmaktadırlar. Ancak, AGİT yapmış olduğu çalışmalar esnasında topluluklar ofisinin tüm toplulukların çıkarlarını temsil ettiğini gözlemlemiştir.

¹⁰⁹ Mamuşa ve Malişova belediyeler dışında.

¹¹⁰ Dragaş belediyesinde temsil edilen topluluklar şunlardır: Kosova Arnavutları, Kosova Boşnakları, Gorahılar, oysa Kosova Sırpı bu toplantılara katılmamaktadırlar.

¹¹¹ Suhareka belediyesinde Rom ve Aşkalileri temsil eden Aşkali temsilci de toplantılara ara sıra katılmaktadır.

¹¹² Başta geri Dönüş ve Topluluklar Bakanlığı, ayrıca Kosova hükümeti, hükümet başbakanı, merkezi düzeyde toplulukların katılımına dair mekanizmalar, topluluklar için danışma konseyi ve topluluklar sorunları için başbakan ofisi vs.

uygun olabileceğini hatırlatmaları gerektiğini sağlamalıdır. Yerel düzeydeki kurumlar, gereken maddi ve lojistik desteği sağlamayı dahil olmak üzere yerlerinden edinmiş tüm kişilerin belediye çalışma grupları toplantılarına etkili bir şekilde katılmalarını sağlamaları ve garanti etmelidirler.

4. SONUÇLAR

Kosova'da mevcut olan yasamalar toplulukların haklarının korunmasını ve de toplulukların karar alma sürecinin her düzeyinde etkili olarak katılımlarını sağlamak için yasal çerçeve mevcuttur. Ancak, mevcut olan yasamalar ya da yasal çerçeve yeterli olarak uygulanmamaktadır. Dolayısıyla mevcut olan mekanizmalar devamlı olarak toplulukları etkili bir şekilde korunmalarını ve de karar alma sürecine katılımlarını garanti etme konusunda başarılı olamıyor. Genel olarak, siyasi senaryolarında meydana gelen büyük değişiklikler katılım mekanizmalarının katılım kapasitelerini daha düşük seviyeye taşıdı, bütün bunlar bir taraftan genellikle Kosovalı Sırpların ve Romların kurumları boykot etmelerinden diğer taraftan da belediye liderleri tarafından topluluk temsilcilerini güçlendirmek konusunda girişimlerin olmamasından kaynaklanmaktadır. Nadiren (pek seyrek olarak) azınlık toplulukları etkileyen kararlar samimiyet içerisinde performansları değerlendirilerek yapılmıştır, çoğu defa siyasi düşünceler çıkmaz yollara grime konusuna katkıda bulunmuştur.

Mecburi olmayan mekanizmalar, bilhassa en önemli sayılabilecek olan belediye toplulukları ofisleri, belediyelerin her düzeyinde toplulukların etkili katılımını sağlamak konusunda ve de erişimi zor olan hizmetlere erişmeleri konusunda çok önemli ve yararlı bir rolü oynamıştır.¹¹³ Kosova'da, topluluklar arasında ilişkilerin hala kırılğan olduğu belediyelerde bu tür mekanizmaların çok güvenilir yasal çerçeveleri olmalıdır. Aynı zamanda belediye geri dönüş ofisinin belediye topluluklar ofisi içerisinde yer almasından da kaçınılmalıdır, özellikle azınlık toplulukların sayıları kabarık olan belediyelerde ki bu belediyelerdeki azınlık topluluklara daha fazla ilgilinin gösterilmesi gerekmektedir ve hem topluluklar hem de geri dönüş konuları hakkında çalışmalarında daha fazla özgürlük vermeleri için özel bir bütçenin ayrılması gerekmektedir. Bundan ziyade, yeni kurulmuş olan mecburi mekanizmalar için, yani belediye meclisinde topluluklardan sorumlu meclis asbaşkanı ve topluluklardan sorumlu asbaşkan mekanizmaları konusunda, bu tür mekanizmaların kurulması için gerekli olan 10%'luk baraj hakkında titiz yorumlar sayıları az olan toplulukların bu tür mekanizmalara sahip olmalarını engellemektedir. Dolayısıyla bu konu az sayıda olan toplulukların kamu işlemlerine katılımı ve temsil edilmelerini olumsuz etkilemektedir. Bundan dolayı nüfus sayımının yapılmadığını göz önünde bulundurarak esnek ya da esnek bir yaklaşımın yapılması gereklidir ki bu yaklaşım toplulukların temsil edilmesini sağlamaktadır ve belediyelerdeki farklılığı da beraberinde yansıtılmaktadır.

Topluluklar komiteleri hakkında bir değerlendirme yaptığımızda Kosova çapının büyük bir bölümünde topluluklar komitelerinin kurulduğunu ve de işlevselliğinin memnun edici durumda olduğunu görebiliriz. Ayrıca komiteler Kosovalı Karadağlılar¹¹⁴ dışında tüm toplulukları temsil etmektedirler. Ayrıca, iyi organize

¹¹³ Daha aşağıda mecburi olmayan mekanizmalara yönelik kararları görebilirsiniz.

¹¹⁴ Bu konu Kosovalı Karadağlıların 1990'lı yıllarda pek fazla ortaya çıkmamaları ve 2008 yılının başında ortaya çıkıp Kosova Karadağlıları olarak kayıt olmalarından kaynaklanmıştır. AGİT,

edilmiş topluluklar olmalarına rağmen bu topluluklar belediye düzeyindeki topluluklar komiteleri gibi yerel düzeydeki katılım mekanizmalarında temsil edilmelidirler. Sadece Priştine bölgesindeki topluluklar komitelerinin büyük sorunlarla karşı karşıya kaldıkları gözükmektedir. Sebep olarak da topluluk komitelerindeki üyelerin gereken vasıflara sahip olmamaları ve maddi olanakların olmamasıdır. Oysa cinsiyet eşitliğine¹¹⁵ gelince de, komitelerde az sayıda kadın temsilcilerinin olmasında dolayı bu konuda olumlu adımların atılması gerekmektedir. Özellikle savunmasız konumda bulunun Rom, Aşkali ve Mısırlılara ait kadın temsilcilerin bu komitelerde yer almaları artırılmalıdır.

Yeni kurulan mekanizmalar, daha doğrusu belediye meclisinin topluluklardan sorumlu asbaşkanı topluluklardan sorumlu belediye başkanı mekanizmalarının performansları hakkında kapsamlı bir değerlendirme yapmak için hala çok erken. Ancak, topluluklardan sorumlu belediye başkanları toplulukların katılımını artırmak konusunda belirli bir düzeye kadar etkili oldukları söylenebilir, oysa aynı şey belediye meclisinin topluluklardan sorumlu asbaşkanı için söylenemez.

Belediyelerin birçoğu sadece 2009 yılının Nisan ve Mayıs ayları arasında 2008 yılında dair Polis yasasına uyumlu olarak belediye topluluklar güvenlik konseylerini kurdular. Dolayısıyla mevcut durumda bu organların ne kadar etkili oldukları konusunda değerlendirmenin yapılması gerekmektedir, ancak bu organlarda ya da kurumlarda ilgili belediyelerde adaletli bir temsilin olup olmadığını anlamak için de daha fazla çaba sarf edilmelidir.

Mecburi olmayan mekanizmalara, daha doğrusu belediye topluluklar ofisi, belediye geri dönüş yetkilisi, geri dönüşe dair belediye çalışma grubu birçok belediyede kurulmuş durumda ve toplulukların kamu hayatına katılımlarını sağlamaktadır. Bunun dışında topluluk temsilcilerine halka açık olarak çok etnikli bir toplumu kurmak konusunda önemi çok büyük olan mesela geri dönüş ve yeniden entegrasyon konuları hakkında görüş ve düşüncelerini beyan etme imkânı sağlanmaktadır. Ancak, yasal çerçevenin bu tür mekanizmaları içermemesi çok üzücüdür, oysa Yerel Yönetim ve İdari Bakanlığın bu mekanizmaları belediye çerçevesi içerisinde tutmak konusunda arzulu olmaları takdire layık bir davranıştır.

5. TAVSİYELER

Merkezi kurumlara tavsiyeler:

- Kosova hükümeti ve Kosova parlamentosu belediyelerde yeniden belediye toplulukları ofisinin kurulması ve işlevsel olması için yasal dayanakları (temelleri) yeniden tanıtmaları için öneride bulunmaktadır. Çünkü mevcut durumdaki yasal belirsizlik konuyla ilgili genel performansı negatif yönde etkilemektedir.

devamlı olarak uygulanan anayasal çerçevesinde belirli toplulukların (mesela Kosovalı Karadağlılar ve Kosovalı Hırvatlar) ifade edilmediğini söylemesine rağmen, bu topluluklar Kosova Anayasası'nda da ifade edilmediler) ayrıca da anayasaya dahil edilmediler).

¹¹⁵ Ek 2'ye bakabilirsiniz. Cinsiyet konusundaki bilgiler mecburi komite olduğu için sadece topluluklar komitesi için toplanmıştır.

- Kosova hükümeti ve Kosova parlamentosu belediye çalışma gruplarına tüm topluluk temsilcilerini katılması konusunda etnik toplulukların sayısını göz önünde bulundurarak ve de sayıları daha az olan toplulukları da düşünerek gerekli olan maddi kaynakları ayırarak yerel düzeyde konuyla ilgili politikaları ve yasamaları onaylayarak katılım mekanizmalarının daha etkili olmalarını ve rollerini artırmalarını sağlamalıdır.
- Bakanlıklar ve yerel düzeydeki kurumlar arasında işbirliği daha yüksek seviyeye çıkmalı (geliştirilmeli), oysa mekanizmaların daha yararlı olmasına katkıda bulunmak için kumanda zinciri ve raporları yazma sistemi daha net bir şekilde açıklanmalıdır.

Yerel düzeydeki kurumlara tavsiyeler:

- Belediyeler tüm mecburi mekanizmalarının ve zaruri organların kurulmasını sağlamalıdır ve bu kurum ve organlarda adaletli bir şekilde temsil ve cinsiyet konusu ilkelerine saygı göstererek uygun bir şekilde belediye tüzüğüne ekleyerek bu tür kurum ve organların korunmasını sağlamalıdır. Rom, Aşkali ve Mısırlı gibi en az korunan topluluklara özel ilgi (dikkat) gösterilmelidir.
- Belediyenin kıdemli yetkilileri ya da daha önemli kişileri azınlık topluluklara ulaşarak aralarındaki ilişkileri daha fazla güçlendirmelidirler, ilgili toplulukların sorunlarına dair not tutmaları gereklidir. Ayrıca zamanda ortaya atılan sorunlarla ilgili kısa bir zaman içerisinde topluluk temsilcilerine cevap göndermeleri ve Kosova kurumlarında yer almayı istemeyen toplulukların kurumlarda yer almaları için teşvik edici olumlu girişimleri almalıdırlar.
- Belediye başkanı ve belediye müdürlüklerindeki müdürler dahil olmak üzere belediye liderleri topluluk temsilcilerine eğitim seminerlerinin düzenlenmesini sağlayarak ve performanslarının artırarak karar alma sürecinde daha güçlü olmaları konusunda azınlık temsilcilerini daha da güçlendirmelidirler.

**EK 1 – Yerel düzeyde toplulukların katılım mekanizmalarına genel bakış
(Temmuz 2009)**

<i>Bölge</i>	<i>Belediye</i>	<i>TK</i>	<i>BMTSA</i>	<i>TSA</i>	<i>BTGK</i>	<i>BTO</i>	<i>BDY</i>	<i>BGÇG</i>
<i>Gilan</i> ¹¹⁶	<i>Ferzovik</i>	✓	✓		✓	✓	✓	✓
	<i>Gilan</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Elez Han</i>	✓						
	<i>Kaçanik</i>	✓			✓			
	<i>Kamenitsa</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Novobrdo</i>	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Ştrptse</i>	✓		✓		✓	✓	
	<i>Vitina</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Mitroviça</i> ¹¹⁷	<i>Leposaviç</i>					✓	✓	
	<i>Mitroviça</i>	✓			✓	✓	✓	✓
	<i>Skenderay</i> ¹¹⁸	✓			✓	✓	✓	✓
	<i>Vuçitrn</i>	✓			✓	✓	✓	✓
	<i>Zveçan</i>					✓	✓	
	<i>Z. Potok</i>					✓	✓	
<i>İpek</i>	<i>Deçan/Deçani</i> ¹¹⁹	✓				✓	✓	✓
	<i>İstok</i>	✓	✓		✓	✓	✓	✓
	<i>Yunik</i>				✓			
	<i>Klina</i>	✓				✓	✓	✓
	<i>İpek</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Priştine</i>	<i>Kosova O.</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Glogovça</i>				✓			
	<i>Liplan</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Obiliç</i>	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Poduyeva</i>	✓			✓		✓	✓
	<i>Priştine</i>	✓	✓		✓	✓	✓	✓
	<i>Ştimye</i>	✓			✓	✓	✓	✓
<i>Prizren</i>	<i>Dragaç</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Yakova</i>	✓	✓			✓		✓
	<i>Malişevo</i>	✓			✓	✓	✓	
	<i>Mamuşa</i>	✓		✓				
	<i>Prizren</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Rahovça</i>	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Suhareka</i>	✓			✓		✓	✓

- TK: topluluklar komitesi;
 BMTSA: belediye meclisinin topluluklardan sorumlu asbaşkanı;
 TSA: topluluklardan sorumlu asbaşkan;
 BTGK: belediye topluluklar güvenlik konseyi;
 BTO: belediye topluluklar ofisi;
 BDY: belediye geri dönüş yetkilisi;
 BGÇG: belediye geri dönüş çalışma grubu

¹¹⁶ Ştrptse belediyesinde topluluklar komitesi kurulmuş ama işlevsel değil.

¹¹⁷ Leposaviç, Zubin Potok, Zveçan belediyelerinde belediye topluluklar ofisi özel durumlarda (*ad hoc*) işlevseldin.

¹¹⁸ Skenderay'da belediye topluluklar güvenlik konseyi kurulmuş durumda, ancak işlevsel değil.

¹¹⁹ Deçan belediyesinde geri dönüş hakkında kurulan belediye çalışma grubu işlevsel değil.

**EK 2 – Topluluklar komitesinin topluluklar ve cinsiyet ayrımı listesi
(Temmuz 2009)**

	<i>Bölgelerde toplulukların komitelerinin cinsiyetlere ayrımı</i>	Kosova Arn.		Kos. Sırp		Kos. Türk		Kos. Boş.		Rom		Aşkali		Mısırlı		Kos Hırv		Goralı		Kos. Kard		Total		
		e	b	e	b	e	b	e	b	e	b	e	b	e	b	e	b	e	b	e	b	e	b	
Bölge	Cinsiyet																							
Gilan	<i>Ferzovik</i>	2	1	1							1	1						1				5	2	
	<i>Gilan</i>	1	2	2		1				1												5	2	
	<i>Elez Han</i>	3						1														4	0	
	<i>Kaçanik</i>	4	1																			4	1	
	<i>Kamenitsa</i>	4		4						1												9	0	
	<i>Novobrd</i>	1	1	2						1												4	1	
	<i>Şturpse¹²⁰</i>																							
	<i>Vitina</i>	2		1	1												1					4	1	
Mitroviça	<i>Leposaviç</i>																							
	<i>Mitroviça</i>	2				1			1			1										4	1	
	<i>Skenderay</i>	2	1	3								1										6	1	
	<i>Vuçitrn</i>	2	2	2		1				1		1										7	2	
	<i>Zvečan</i>																							
	<i>Z. Potok</i>																							
İpek	<i>Deçan</i>	2			1				1					2	1							4	3	
	<i>İstok</i>	2		1					1					1								5	0	
	<i>Yunik</i>																							
	<i>Klina</i>	3	1	1						1				1								6	1	
	<i>İpek</i>	2	1	1					2					1								7	0	
Priştine	<i>Kosova O</i>	2	2		2					1		1		1								5	4	
	<i>Glogovça</i>																							
	<i>Liplan</i>	1	1		3					1		1					1					3	5	
	<i>Obiliç</i>		3	3	2					1													4	5
	<i>Podujeva</i>	2	1		1					1		2										5	2	
	<i>Priştine</i>	1	1	2	1		1			1	1	1										5	4	
	<i>Ştimye</i>	1	1							1	1	1										3	2	
Prizren	<i>Dragaç</i>	1	1						1									1	1			3	2	
	<i>Yakova¹²¹</i>	1	1							1				1	1							2	3	
	<i>Malişevo</i>	3	1							1												4	1	
	<i>Mamuşa</i>	1				2					1											3	1	
	<i>Prizren</i>	2	3	1		2		1	1	1												7	4	
	<i>Rahovça</i>	2	1	3	1						1			1								6	3	
	<i>Suhareka</i>	1	1								1		1	1								3	2	
Toplam	Topluluklar	50	27	25	12	7	1	6	6	14	3	11	1	8	2	1	1	2	1			127	53	

¹²⁰ Şturpse belediyesinde Kasım 2007 yılı yerel seçimlerinden itibaren resmi olarak hiçbir toplantı düzenlemeyen. ve bu vesileyle işlevsel olmayan belediye meclisinden dolayı topluluklar komitesi hala kurulmamıştır.

¹²¹ Yakova belediyesinde topluluklar komitesi kabarık sayıda mevcut olan Rom topluluğunu temsil etmekte başaramamıştır.

EK 3 - 2005 Kosova'nın etnik yapısı

Açıklama: Bu harita resmi harita değildir, sadece konuyla ilgili örnek göstermek için kullanılmaktadır.

Diğerleri Kosova karadağlılarını da içermektedir.